

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN DİNDARLIK TUTUMLARI
(AYBÜ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sevde ÖZTÜRK

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

ANKARA 2022

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN DİNDARLIK TUTUMLARI
(AYBÜ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEVDE ÖZTÜRK

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

Prof. Dr. Zekiye DEMİR
DANIŞMAN

ANKARA 2022

TEZ KABUL VE ONAY SAYFASI

Sevde ÖZTÜRK tarafından hazırlanan “Üniversite Öğrencilerinin Dindarlık Tutumları (AYBÜ Örneği)” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi	Kurumu	İmza
Prof. Dr. Zekiye DEMİR	AYBÜ İİF – Felsefen ve Din Dilimleri A.B.D	
Kabul ☒ Red ☐		
Prof. Dr. Özcan GÜNGÖR	AYBÜ İİF – Felsefen ve Din Dilimleri A.B.D	
Kabul ☒ Red ☐		
Prof. Dr. Sıtkı YILDIZ	POLİS AKADEMİSİ	
Kabul ☒ Red ☐		

Tez Savunma Tarihi: 15 / 12 / 2022

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Unvan Ad Soyad
Prof. Dr. Yaşar YİĞİT

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim (15/12/2022)

Sevde ÖZTÜRK

TEŞEKKÜR

Öncelikle tez sürecim boyunca benden asla desteğini esirgemeyen, her zorlandığımda beni cesaretlendiren ve bana olan güvenini her daim hissettiğim tez danışmanım Prof. Dr. Zekiye Demir'e teşekkürü borç bilirim. Lisans hayatım boyunca her daim bize yol gösteren, hayata bakış açısıyla bizlere ışık olan sayın hocam Prof. Dr. Özcan Güngör başta olmak üzere bu süreçte destek olan hocalarıma çok teşekkür ederim.

Anket çalışmamda bana destek olan Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakülte Sekreteri Halil Gürbüz, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakülte Sekreteri İdris Burak Cazoğlu ve Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakülte Sekreteri Aysel Yıldız'a destekleri için teşekkür ediyorum.

Tez sürecim boyunca yanımda olan, desteğini benden asla esirgemeyen eşim Hüseyin Öztürk'e ve hep yanımda olan ikizlerim, biriciklerim Adnan Yusuf Öztürk ve Filiz Asel Öztürk'e teşekkürü borç bilirim.

Son olarak bu günlere gelebilmem için her şeyden fedakârlık yapan annem Ayfer Günçay, babam Halil Günçay ve kardeşlerime, bana olan inançlarından ötürü Filiz Annem ve Adnan Babama çok teşekkür ederim

ÖZET

Üniversite Öğrencilerinin Dindarlık Tutumları (AYBÜ Örneği)

Bu araştırma, üniversite gençliğinin dindarlık durumunun analizini yapmayı amaçlamıştır. Çalışmamızın örneklem grubunu Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi ve İslami İlimler Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Bu çerçevede 18-25 yaş aralığında 864 öğrenciden oluşan örneklem grubuna anket uygulaması yapılmıştır.

Bulgulara göre kız öğrenciler erkek öğrencilere kıyasla daha dindardır. 18-19 yaş aralığındaki gençler kendilerini daha dindar görmektedir. İslami İlimler Fakültesinde eğitim gören gençlerin dindarlık algısının diğer iki fakülteye göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bitirilen lise türleri arasında İmam- Hatip lisesi mezunlarının dindarlık algılarının yüksek olduğu görülmektedir. Aile gelir miktarının az olduğu kesimin dindarlık ölçek puanı diğer kesimlere göre daha yüksek çıktığı görülmektedir. Bununla birlikte üniversiteye başlamadan önce köy- kasabada ikamet eden katılımcıların dindarlık seviyelerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bulgular literatür eşliğinde tartışılmıştır.

Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan pek çok araştırma mevcuttur. Ancak gençliğin dinamik ve çok yönlü olması nedeniyle her zaman güncel araştırmalara ihtiyaç olacaktır. Bu açıdan yapılan çalışma AYBÜ örneğinde üniversite gençliğinin dindarlık durumu ile ilgili en güncel veriyi sağlayacaktır

Anahtar Kelimeler: Din, Dindarlık, Gençlik, Üniversite Gençliği

ABSTRACT

Religiosity Attitudes of University Students

This research aimed to analyze the religiosity of university youth. The sample group of our study consists of students studying at Ankara Yıldırım Beyazıt University Faculty of Engineering and Natural Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences and Faculty of Islamic Sciences. In this context, a questionnaire was applied to a sample group consisting of 864 students in the range of 18-25.

According to the findings, female students are more religious than male students. Young people between the ages of 18-19 consider themselves more religious. It has been determined that the perception of religiosity of the young people studying at the Faculty of Islamic Sciences is higher than the other two faculties. Among the types of high schools completed, it is seen that the religiousness perception of Imam-Hatip high school graduates is high. It is seen that the religiosity scale score of the group with a low income level is higher than the other segments. However, it is seen that the level of religiosity of the participants who resided in the village-town before starting university is higher. The findings were discussed in the light of the literature.

There are many studies conducted on university students. However, due to the dynamic and multifaceted nature of youth, up-to-date research will always be needed. In this respect, the study will provide the most up-to-date data on the religiosity of university youth in the AYBU sample

Keywords: Sociology of Religion, Religiosity, Youth, University Yout

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	i
İÇİNDEKİLER.....	i
TABLO DİZİNİ.....	iii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Konusu	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	4
1.3. Hipotezler.....	4
1.4. İlgili Literatür.....	5
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	9
2.1.Dindarlık	9
2.1.1.Dindarlık Tipolojileri	12
2.1.2.Glock ve Strak'ın Dini Bağlılığın Boyutlar	14
2.2.Gençlik.....	17
3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	21
3.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	21
3.2. Araştırmanın Kapsamı, Sınırlılıkları ve Varsayımları	22
3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları	22
3.4. Veri Toplama Araçlarının Geçerliliği ve Güvenirliliği	24
4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA.....	25
4.1. Örneklemenin Olgusal Kimliği	25
4.1.1. Cinsiyet.....	25
4.1.2. Yaş.....	26

4.1.3. Mezun Oldukları Ortaöğretim	26
4.1.4. Ailenin Ekonomik Durumuna Göre Dağılım	27
4.1.5. Üniversite Öncesi Yaşadıkları Yer	27
4.1.6. Eğitim Gördükleri Fakülte	28
4.1.7. Eğitim Gördükleri Sınıf.....	28
4.2. Dindarlık Ölçeğine Ait Bulgular.....	29
4.2.1. Dindarlık Boyutlarının Korelasyonu	29
4.2.2. Dindarlığın İnanç Boyutu Bulguları.....	32
4.2.3. Dindarlığın İbadet Boyutu Bulguları.....	34
4.2.4. Dindarlığın Duygu Boyutu Bulguları.....	35
4.2.5. Dindarlığın Bilgi Boyutu Bulguları.....	37
4.2.6. Dindarlığın Etki Boyutu Bulguları.....	38
4.3. Katılımcıların Olgusal Kimliği İle Dindarlık Boyutu İlişkisi	40
4.3.1. Cinsiyet Değişkeni ve Dindarlık Boyutu İlişkisi.....	41
4.3.2. Yaş Değişkeni ve Dindarlık Boyutu İlişkisi.....	44
4.3.3. Eğitim Görülen Fakülte Değişkeni ve Dindarlık Boyutu İlişkisi.....	48
4.3.4. Eğitim Görülen Sınıf Değişkeni ve Dindarlık Boyutu İlişkisi	52
4.3.5. Bitirilen Lise Türü Değişkeni ve Dindarlık Boyutu İlişkisi.....	55
4.3.6. Ailenin Gelir Miktarı Değişkeni ve Dindarlık Boyutu İlişkisi.....	57
4.3.7. Üniversiteye Başlamadan Önce Yaşanılan Yer Değişkeni ve Dindarlık Boyutu İlişkisi	62
SONUÇ.....	65
KAYNAKÇA:	68
EKLER	76
EK-1: Etik Kurul Proje Onay Belgesi.....	76
EK-2: Dindarlık Ölçeği.....	77

TABLO DİZİNİ

Tablo 1: AYBÜ Öğrencileri Örneklem Tablosu	21
Tablo 2: Dindarlık Boyutlarının Cronbach's Alpha Değerleri	24
Tablo 3: Cinsiyet	25
Tablo 4: Öğrencilerin Yaş Tablosu	26
Tablo 5: Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim.....	26
Tablo 6: Öğrencilerin Ekonomik Durumuna Göre Dağılımı	27
Tablo 7: Üniversite Öncesi Yaşadıkları Yer	27
Tablo 8: Eğitim Gördükleri Fakülte	28
Tablo 9: Eğitim Gördükleri Sınıf	28
Tablo 10: Korelasyon	29
Tablo 11: İnanç Boyutu Tablosu	32
Tablo 12: İbadet Boyutu Tablosu	34
Tablo 13: Duygu Boyutu Tablosu	36
Tablo 14: Bilgi Boyutu Tablosu	37
Tablo 15: Etki Boyutu Tablosu	39
Tablo 16: Cinsiyet Değişkenine Göre Mann Whitney U Testi	41
Tablo 17: Yaş Değişkenine Göre Kruskal Wallis H Testi	44
Tablo 18: Eğitim Görülen Fakülteye Göre Kruskal Wallis H Testi.....	48
Tablo 19: Eğitim Görülen Sınıfa Göre Kruskal Wallis H Testi	52
Tablo 20: Bitirilen Lise Türüne Göre Kruskal Wallis H Testi.....	55
Tablo 21: Ailenin Gelir Miktarına Göre Kruskal Wallis H Testi.....	57
Tablo 22: Üniversiteye Başlamadan Önce Yaşanılan Yere Göre Kruskal Wallis H Testi	62

1. GİRİŞ

Tarih boyunca insan, varlığını sorgulamış ve kendisini anlamlandırma çabasına girmiştir. İnsan dinin yardımı ile bu sorulara daha rahat cevap bulabilmiştir. Dinin tanımının yapılması istendiğinde pek çok tanım görmek mümkündür. Tek bir tanımın olmaması o dine mensup kişilere atfedilen dindar kavramının da aynı şekilde tezahür etmesine neden olmaktadır. Farklı görüntüler, farklı tanımları içerisinde barındıran ve sınıflamaya çalışılan bir olgudur. Ortak bir din tanımı olmadığı içinde ortak bir dindarlık olgusu söz konusu değildir. Bu, dindarlığın farklı kaynaklardan beslenerek vücut bulması ile bağlantılıdır. Nitekim kişinin dindarlığını; inancı, sosyokültürel ortamı, bireyin kişilik yapısı oluşturmaktadır. Toplum içerisinde önemi bir rol üstlenen genç kesimin de dindarlık durumlarında ve anlayışlarında farklılık oluşmaktadır. Küreselleşen dünyada değişen algıların takibinin yapılması da pek çok noktada önem arz etmektedir. Bu nedenle nevi şahsına münhasır olan dindarlığın üniversite gençliği üzerindeki durumunun analizini konu edinmekteyiz.

Gençlik döneminde, tutum ve davranış değişiminin en çok yaşandığı dönemdir (Demir, 2022: 97). Bu araştırmanın temel amacı genelde gençliğin özelde ise üniversite gençliğinin dini inanç, tutum ve davranışlarını betimsel bir yaklaşımla tespit etmeye çalışmak ve elde edilen bulguları sosyolojik bakış açısıyla yorumlamaktır.

Üniversite öğrencilerinin dindarlık tutumları ile ilgili olan bu çalışmamız temel olarak 4 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışmamızın konusu, amacı, önemi hipotezleri ve konu ile ilgili yapılan literatür çalışmaları bulunmaktadır. İkinci bölümde dindarlık ve gençliğe yönelik kavramsal çerçeve ele alınmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise çalışmanın ve yaptığımız araştırmanın yöntemi hakkında bilgi sunulmuştur. Son bölüm olan dördüncü bölümde yapılan alan araştırmasının bulguları ve değerlendirmeleri bulunmaktadır.

1.1. Araştırmanın Konusu

Günümüz dünyasında toplumun her alanında önemli değişimler söz konusudur. Toplumu oluşturan bireyler arasında değişime ve gelişime en çok uğrayan kesimin gençler olduğu söylenebilir. Gençler çocukluk döneminde aileden aldıkları dini inanca ve yaşama dair tutum ve davranışları gençlik döneminde edindikleri yeni bilgi, karşılaştıkları yeni

tutum ve davranışlar ile şekillendirirler. Gençlerin yeni bilgi ve tecrübeler kazandıkları yılların en önemlilerinden birisi üniversite eğitimi dönemleridir (Demir, 2008: 11)

Üniversite gençliği, eğitim açısından da dünya görüşü olarak da toplumda yaşanan gelenekselliğin, geleneksel yargıların olduğu ortamdaki farklı bir ortamda yaşamlarını devam ettirmektedirler. Yaşadıkları ortam geleneksel yapıdan hem fikri hem de davranış kalıpları olarak oldukça farklıdır. Bu sebepten davranışlarında çelişki, tavırlarında tutarsızlık söz konusu olabilmektedir (Akyüz, 2014: 2). Entegre olamadığı, bütünleşme sağlayamadığı her alan yabancılaşmayı tetikleyip farklı bakış açılarının oluşumuna sebebiyet vermektedir. Genç insan kendine özgü değerler, yaşam felsefesi ve dünya görüşü oluşturmaya başlarken aynı zamanda bir amaç veya amaçlara doğru bir davranış ve tutum oluşturma söz konusu olmaktadır. Bu sayede kendi öz benliğini oluşturmaya ve bunun bilincine varmaya başlamaktadır (Kımtır; 2008: 44). Sosyolojik araştırmaların ilerlemesi ile beraber gençlerin dini tutum ve tavırlarında da yapılan araştırmalar çoğalmıştır.

İnanç üzerine yapılan uluslararası araştırmalarda maneviyat derecelendirilmesi yapılmıştır. Nitekim burada Doğu Avrupa ve Batı Avrupa ülkelerinde maneviyat derecelendirmelerinin oldukça düşük olduğu görülmektedir. Doğu Avrupa ülkelerinde bu oran, batıya kıyasla daha çok önem verildiği görülmektedir. İslam ülkelerine bakıldığında gençlerin %100'üne yakın oranlarda Tanrı'ya inandığı olduğudur. Türkiye'de ise bu oranın %97.4 olduğu ifade edilmektedir(Odabaşı,2016: 129).

Ülkemizde yapılan çalışmalara bakıldığında gençlik konusu üzerinde pek çok çalışma görebilmekteyiz. Hızla gelişen ve değişen dünyada gençlik, inceleme noktasında hem sosyolojik hem psikolojik olarak büyük önem taşır. Dinin gençlik üzerindeki etkisi ise yadsınamaz bir gerçektir. Nitekim hayatı anlamlandırma kişiliği oluşturma noktasında dine ihtiyaç vardır (Bayyığıt 1989: 38). Yapılan araştırmalarda dinin varlığının geleneksel değerleri koruma ile de ilgisi söz konusudur. Bakıldığında anne babaya saygı, itaatkârlık, dürüstlük, yardımseverlik gibi değerlerin dindarlık ile doğrudan ilintili olduğu görülmektedir. Ancak bu noktada gençlerin dinin pratik yönüne olan ilgileri düşüktür. Burada ise yine farklılaşmalar, ailenin yaşadığı ortama göre değişiklik arz etmektedir.

Gençlik dönemi dini noktada kararsızlığın, şüphe ve arayışın buna bağlı olarak dini anlamda değişim ve dönüşümün yoğun olduğu dönemlerdir. Bu dönemin özelliği olan şüphe etmek din noktasında en karakteristik özelliğidir (Mohammadi, 2010: 57). Bu dönem aynı zamanda yeni arayışın yeni tercihlerin, dini ilgisizliğin veya tam tersi olarak dini grup

içinde kendisine yer etme, bir yere bağlanma eğilimlerinin arttığı süreçtir. Dinin bu noktadaki en önemi işlevi özellikle gençlerin ruh sağlığını koruyucu bir etki olarak kendisini göstermesidir. Bu sadece inanç ile değil, doğru ve yeterli anlatım, araştırma, sosyal destekle sağlanabilir (Khadmlkhan, 2016: 7).

Farklılaşma, bütünleşme, yabancılaşmada en önemli faktörlerden birisi dindir. Din insanların hayat tarzını, birbirleri ile olan ilişkilerini, dünya görüşünü oluşturmaktadır. Yani din, bir mana uğruna yapılacak eylemler sisteminde entegre olan bir kurum olarak tanımlanmaktadır (Özalp, 2017: 143). Din sosyo-kültürel yapı içerisinde nüve görevini üstlenip bireylere kendilerine has bir zihniyet vererek toplumun sağlam bir fikri yapı üzerine oturmasına yardımcı olmaktadır. Bununla beraber dinin insanları çevreleyen bir etkisi söz konusudur. Çünkü kuralları belli olsa da toplumun statik olmayan yapısı dinin insanı etkilemesine sebep olmuştur. Din, insanlık tarihinin her döneminde var olmuştur. İnsanla beraber yaşayan ve yaşamaya devam eden din, kültürü de olduğu gibi şekillendirmiştir. Kültürün oluşumunu içine alan aile, kabile, ulus vb. olan doğal toplulukları ve bunların oluşumlarında şekillenmeye gitmiştir. Bu nedenle her toplumun kendine özgü bir din anlayışı yöntemi, değer yargıları, kuralları oluşmaya başlamıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere toplumda farklı dönemlerde farklı anlayışlar ve gelişmeler söz konusudur. Bu anlayışlar ve gelişmeler tek taraflı olarak değil dinler arası interaktif bir oluşumla meydana gelmiştir. Özetle anlatmak gerekirse din anlayışının oluşumunda psiko-sosyal şartlar, toplumun kültürel değerleri ve ekonomik şartları her toplumda farklılık ve değişiklik arz etmektedir (Tanırverdi, 2018: 595).

Bundankaynaklı olan belirsizlik, dindarlık kavramının da farklı tanımlamalarının olmasına sebep olmaktadır. Geniş inanç ve uygulamaları kapsayan bununla beraber temelinde Tanrı'ya inanmayı, onu tanımayı ve ona bağlı olmayı ilke olarak belirleyen dindarlık kavramı, bireyin düşünce ve davranışlarında bir olmayı sağlamaktadır (Günay – Çelik, 2006: 262). Dindar olan bireyin dini yaşama noktasındaki hassasiyeti fikir sahibi olmamız için yeterli olabilmektedir. Ancak bu durum ilerleyen süreçlerde dindarlığın ölçülmesi için bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkacaktır. İlk olarak 1940'lı yıllarda dindarlık ölçümüne başlansa da Türkiye'de ilk olarak 1980'li yıllarda ölçek yapılmıştır (Köroğlu, 2012: 85).

Çalışmamızın konusu Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi ve İslami İlimler fakültesinde

öğrenim gören öğrencilerin örnekleminde üniversite gençliğinin dindarlık durumlarını tespit etmektir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Gençlik; sağlıktan, sosyolojiye, ekonomiden psikolojiye ve siyasete hemen pek çok disiplinin çalışma alanına girer. Bu kapsamda literatürde gençliğin tüketim alışkanlığı (Akyüz- Eroğlu; 2015: 32-98), moda ile ilişkisi (Dengin- Koç, 2016: 203-222), sağlık sorunları (Doğan,2003: 52-59) vs. gibi birçok konuda gençlik çalışmaları bulunur. Son dönemlerde ise gençliğin dindarlıktan uzaklaştığı, deist ve ateist eğilimlerinin arttığı ile ilgili gün geçmiyor ki bir konuşma, haber, çalışma duymayalım (Miş: 2018, Subaşı:2011, Şahin: 2021).Gençlerin dindarlığı üzerindeki bu söylemler bizi AYBÜ öğrencilerinin dindarlıklarını çalışmaya itmiştir. Çalışmamızın amacı Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi özelinde üniversite gençliğinin dini inanç, tutum ve davranışlarını tespit etmeye çalışmak ve elde edilen bulguları sosyolojik bakış açısıyla yorumlamaktır.

Gençlik dinamik bir konudur. Bu nedenle hem konunun dinamik olması hem de son zamanlardaki gençliğin dinden uzaklaştığı söylemi güncel bir gençlik ve dindarlık çalışmasını cazip ve önemli kılmaktadır.

Son dönemlerde yapılan araştırmalar çoğalıyor olsa da bu konu dinamik bir konu olduğu için incelenmesi gerekmektedir. Yapılan araştırmalar ile dindarlık algısının şu anda ne durumda olduğu görülebilmektedir.

1.3. Hipotezler

Bu çalışmanın ana hipotezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi örnekleminde üniversite gençliğinde farklı boyutlarda da olsa dindarlığın mevcut olduğudur. Çalışmanın alt hipotezlerini ise şöyle sıralayabiliriz:

H1: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi (AYBÜ) İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi (İTBF), Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi (MDBF) ve İslami İlimler Fakültesinde (İİF) öğrenim gören öğrencilerin dini inanç, tutum ve davranışları arasında fark vardır.

H2: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi kız öğrencileri erkek öğrencilerden genel olarak daha dindardır.

H3: Kız öğrencilerin dindarlıklarının duygu boyutu diğer boyutlardan daha yüksektir.

H4: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesindeki öğrencilerin gelir durumu ile genel olarak dindarlıkları arasında ilişki vardır. Bu ilişkide gelir azaldıkça dindarlık artmaktadır.

H5: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesindeki öğrencilerde bölümdeki sınıf düzeyi arttıkça her boyutta dindarlık azalmaktadır.

H6: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde İslami İlimler Fakültesi öğrencileri hem Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi hem de İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi öğrencilerinden her boyutta daha dindardır.

H7: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde üç fakültenin öğrencileri arasında inanç boyutu diğer boyutlardan daha yüksektir.

H8: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde İnsan ve Toplum Bilimleri öğrencileri ibadet boyutu en düşük olan öğrencilerdir.

H9: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde üç fakültenin bilgi boyutu arasında farklılık vardır

1.4. İlgili Literatür

Dindarlık ve gençlik konusu ile ilgili YÖK Ulusal Tez Merkezi'nin kataloğu üzerinden “Din,” “Dindarlık/ Dindar”, “Gençlik/ Üniversite Gençliği”, “Üniversite Gençliği ve Dindarlık” anahtar kelimeleri kullanılarak yapılan araştırmalarda sosyoloji, psikoloji, siyaset, ekonomi, eğitim benzeri alanlarda en az 50 adet tez yazıldığı tespit edilmiştir.

Üniversite Öğrencilerinin Dindarlık Tutumları (AYBÜ Örneklemi) bağlamında incelenen müstakil bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Araştırma sonucunda yapılan çalışmalarda daha çok üniversite öğrencilerinin dini inanç, tutum ve davranışlarının nasıl olduğu, dini anlayıştaki farklılıkların oluşumunun nasıl geliştiği, dindarlık ve değer

algısının nasıl oluştuğu, modernleşme algısı ile dindarlığın bağlantısını ve üniversite öğrencilerinde dindarlık boyutları ele alınarak inceleme yapılmaktadır.

Bayyigit'in (1989) yapmış olduğu "Üniversite Gençliğinin Dini İnanç ve Tutum Davranışlar Üzerine Bir Araştırma" çalışmasında öncelikle din ve gençlik üzerine teorik olarak bir çerçeve oluşturduktan sonra Selçuk Üniversitesi öğrencileri üzerinden çalışmasını devam ettirmiştir. Üniversite öğrencilerinin dini inanç ve tutumunda Allah inancı noktasında gençlerin kararlarında olumlu olduğunu, azımsanmayacak derecede öğrencilerin dinin inanç esasları konusunda problemlerinin olduğunu ve ailelerin bu çerçevede önemli bir yere sahip olduğunun sonucuna varmıştır. Nitekim üniversite öğrencilerinin dinin tabbudi boyutunu uygulama noktasında problemlerinin olduğu sonucuna da varmıştır. Örnek olarak çalışmasında "Allah'ın varlığına kesin olarak inanıyor ve bu konuda akli ve mantıki deliller buluyorum" diyenler %60,9; "Allah'a inanıyor ve bu konuda delile ihtiyaç duymuyorum" diyenler %26,7; "Allah'a inanıyorum fakat bu konuda çözemediğim hususlar var" diyenler %7,4; "Allah'ın varlığına inanıyorum" diyenler %3,5 sonucuna varılmıştır.

Koştaş'ın (1995) "Üniversite Öğrencilerinde Dine Bakış" adlı çalışmasında evreni Ankara Üniversitesi ve Gazi Üniversitesinde eğitim göre 723 öğrenci oluşturmaktadır. Koştaş bu çalışmasını dindarlığın beş boyutunu merkeze alarak yürütmüştür. Koştaş çalışmasını Gençlik ve Dini İnanç, Gençlik ve İbadet, Gençlik ve Toplum İlişkileri ile üç ana başlıktan oluşturmuştur. Çalışmanın sonucunda örnekleme yer alan öğrencilerin büyük çoğunluğunun İslam'ı kabul ettiği ve Allah'a inandıkları çok az da olsa inanmayanların da bulunduğu ortaya çıkmaktadır. Koştaş'ın çalışmasının geneline bakıldığında zaman dini yaşayışın hala değerini koruduğu görülmektedir.

Onay (2004) "Dindarlık, Etkileşim ve Değişim" çalışmasında Türkiye'de ki dini yönelimleri amaç edinmiştir. Bu çalışmasında Ankara Üniversitesi ve Erciyes Üniversitesinden yaklaşık olarak 1149 öğrenciyi araştırmaya dâhil etmiş ve bununla beraber dini yönelim ölçeğini kullanmıştır. Çalışmanın ana hattı üç boyutta ele alınmıştır. Düşünce, davranış ve duygu boyutu dini yönelimi ölçmede çerçeveyi oluşturmuştur. Nitekim sonuca bakıldığında Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin dindarlık oranının oldukça yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırmada din eğitiminin dindarlık algısı üzerinde etkisinin oldukça fazla olduğu görülmüştür.

Üzümcü (2005) “ Üniversite Öğrencilerinde Dini İnancın Toplumsal Güvenlik ve Olaylara Olan İlişkisinin İncelenmesi (Cumhuriyet Üniversitesi Örneği)” Bu çalışmada Sivas Cumhuriyet Üniversitesinde okuyan öğrencilerin inanç, ritüel ve değerlere ne şekilde yaklaştıkları araştırılmıştır.Bu araştırmada anket üç bölümden oluşmaktadır. Sosyo-demografik bilgiler, kişisel dindarlık ölçeği ve toplumsal güvenlik bölümü. 2014- 2015 eğitim öğretim yılında tesadüfi yolla seçilmiş 400 öğrenciye uygulanmıştır.

Adıgüzel (2014) “Üniversite Gençliğinde Dini Yönelimin Sosyolojik Açıdan İncelenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF ve Dicle Üniversitesi İİBF Karşılaştırmalı Örneği” adlı çalışmasında yaklaşık olarak 250 öğrenciyi araştırmasına dâhil etmiştir. Dört boyut kullanarak çalışmasını biçimlendirmiştir. Öğrencilerin dini yönelimlerinin duygu boyutunda daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. İki üniversitenin öğrencilerinin de dini yönelimlerinin benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşmıştır (Adıgüzel; 2014: 1-86).

Khadykhan (2016) “Kazakistan’da Üniversite Gençlerinin Dine Yönelimi (L.N. Gumilyev Ulusal Avrasya Üniversitesi Örneği)” adlı çalışmasında Kazakistan’da yaşayan üniversite gençlerinin dine bakış açısını ve dini yönelimlerini daha net bir şekilde görebilmek için yardımcı olmuştur. Araştırma 226 kişinin katılımı ve Kazakistan’da yaşayan üniversite gençleri ile sınırlandırılmıştır. Araştırmanın sonucunda üniversite gençlerini dini noktada eğilimlerinin olduğu gözlemlenmiştir. Yaşanan siyasi arbedede gençlerin inançlarına sahip çıktıkları görülmüştür nitekim sosyal ve ekonomik şartlarda gençleri fikri ve manevi düşüncelerinde değişikliğe sevk etmiştir (Khadykhan; 2016: 1-100).

Çalışkan (2017) “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Dine Bakışı: MÜİF Örneği” adlı çalışması uygulamalı bir çalışmadır. Anket tekniğini kullanarak üniversite gençlerinin dine bakışı konusu ele alınmıştır. Dindarlık fenomenini beş boyut çerçevesinde hazırlanan anketi 300 kişiye uygulamıştır. Araştırma Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinden, mezun olanlardan ve diğer ilahiyat öğrencilerinin dışında gerçekleşmiştir. Araştırmanın örnekleme ise 1 ve 3. Sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Çalışmanın sonucu İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin dini inanç ve inancın getirilerine çoğunlukla bağlı olduklarını göstermiştir. Bununla birlikte dinin geleneksellik ve modernlik anlayışlarında belli oranda farklılık gösterdikleri gözlemlenmiştir.

Turan (2018) “Üniversite Öğrencilerinin Dindarlık Düzeyleri ve Kur’an’a Yönelik Tutumları Üzerine Ampirik Bir Araştırma (Ordu Üniversitesi Örneği)” adlı çalışmasına yaklaşık olarak 313 öğrenci araştırmaya dâhil olmuştur. Araştırmasında dokümantasyon ve tarama modeli ile beraber anket tekniğini de kullanmıştır. Araştırma bulguları doğrultusunda katılımcıların hem dindarlık hem de Kur’an’a yönelik olan ilgi ve algıları oldukça yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Dinin gerekliliklerini yerine getiren bireylerin hayatlarında önemli noktalarda yine dini algılarına göre şekillendirme yaptıkları sonucuna varılmıştır.

Tekin (2019) “Üniversite Öğrencilerinin Dini Değerlere İlişkin Algıları (Eskişehir İli Örneği)” adlı çalışmasında nicel veriler ile yeterince açıklanamayacağını düşünerek nitel araştırma yöntemini tercih etmiştir. 25 kişilik çalışma gruplarından oluşan bir araştırma tercih etmiştir. Öğrencilerin günlük hayatlarında ibadetleri düzenli olarak yerine getirenlerin ibadetle ilgili dini değerleri, düzenli olarak yerine getirmeyenlerin ise ahlaka dair değerleri ön plana çıkardıkları görülmüştür. Çalışmada dikkat çeken bir konu da öğrencilerin giderek dini değerlerden uzaklaştıklarını ifade etmeleri olmuştur.

Yıldırım (2019) “Üniversite Öğrencilerinde Dindarlık ve Modernleşme Algısı: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği” araştırma nicel araştırma yöntemine dayalı yürütülen bir çalışmadır. Araştırmanın modeline uygun şekilde anket uygulaması yapılmıştır.

İnan (2019) “Üniversite Öğrencilerinin Dindarlık Düzeylerinin Hayatı Anlamlandırma Etkisi (Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Örneği)” adlı çalışmasında birden çok anket kullanarak çalışmasını gerçekleştirmiştir. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada istatistik sonucu hayatı anlama puanı ile dindarlık puanı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşmıştır

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde çalışmamızın kavramsal çerçevesi ele alınmıştır. Bu kavramsal çerçeve din, din tanımları, dindarlık, dindarlık tipolojileri, dindarlığın boyutları ve ölçülmesi, gençlik, gençlik ve din, üniversite gençliği başlıkları altında incelenmiştir.

2.1.Dindarlık

Din, bireysel ya da toplumsal yaşamda insan hayatının her safhasında en derin yönleriyle hissedilen bir olgudur. İnsanın belli türden olan davranışlarını ihtiva eden bir kurum değil, insanın tüm eylemlerine etkisi olan bir sistemdir (Gürhan,2010: 61). Nitekim din eğitim kurumlarını, toplumun kültürünü ve yaşam biçimlerini yeni gelecek olan nesillere aktarma gibi işlevlere sahiptir (Çekin,2013: 37).

Tarihsel sürece bakıldığında din kavramı pek çok düşünür tarafından ele alınmaktadır. Buna bağlı olarak da birden fazla din tanımı meydana gelmektedir. Din sosyolojisinin vuku bulmasıyla en çok tartışılan kavram olan din, sadece İslam dünyasında değil Batılı din bilimcileri tarafından da inceleme altına alınıp dini *özel* ve *işlevsel* olmak üzere iki kategoride inceleme eğilimine girilmiştir (Erkol, 2015: 133). Tartışmanın ana noktası Durkheim ve Weber'in temel görüşleri olan dinin ne işe yaradığı ve dinin ne olduğu şeklinde tanımlarından meydana gelmektedir (Kurt, 2008: 74). Özel din tanımlarda dinin içeriği ile ilgilenerken insanlar için sunduğu değerleri ön plana çıkarmaktır. Kişinin duyu organları ile değil, tamamen zihin ile idrak edeceği olağanüstüne olana karşı inancını sunar. Bireyin özel olarak tecrübesi daha önemlidir nihayetinde ise toplumsallık arka plana itilmektedir. Edward Tylor, R.Otto, Melfrod Spiro gibi düşünürlerin din hakkında görüşleri de özel kategoriyle uyumaktadır (Çekin, 2013: 37). Dinin özel bir tanımını kabul edince tanrı; kutsal,hakikat, gerçek gibi aşkın bir varlığa inanmak anlamına gelmektedir. Özel bir bakış açısıyla bakıldığında din kendi iç dünyamızı anlama, sosyal hayatı ya da psikolojik yaşantılardan tamamen uzaklaşma demektir (Taş, 2012: 39). Kutsalın tanımını özel kabul eden sosyologlara göre kutsalın tecrübesi sadece insanla sınırlıdır tebliğci ya da misyoner dinler için kabul edilebilirlikten uzaktırlar. Çünkü kutsalla olan ilişkisi hakiki olan kişinin yaşadığı tecrübe sadece insanın kendisini değil diğer insanları da etkisi altına alabilmektedir. Bu anlayışa göre dinin sadece öznel olarak kalması ve nesnelleşmemesi hâli dinin etkisiz olduğu anlamına gelmektedir

İşlevsel tanımda ise dinin topluma sağladığı farz edilen yararlarından bahsedilir. Dinin topluma ve bireyin hayatında hangi işlevi yerine getirdiğine bağlı olarak tanımlanmaktadır. Yani dinin topluma ve bireye ne yaptığı, hayatına ne kattığıyla ilgilenmektedir (Eyüpoğlu-Batuk, 2015: 101). Eğer ki inanç sistemi hem topluma hem de toplumun psikoloji yapısına etki etmezse bu din değildir. Dinin toplum hayatını yön verici bir etkisinin olması gerekmektedir. İşlevsel tanımlamalara göre din bizim dünya hayatımızı sürdürmeye yardımcı olmak için vardır. Örnek verilecek olursa eğer toplumu ilgilendiren bir konu hakkında din toplumu birleştirici gücü ile etkisi altına alabilmektedir. Toplum içerisinde din kişilerin sosyalleşmesini sağlar, bir kriz anında destek olur kişilerin saldırganlık duygularını önlemektedir. İbadetler sayesinde bizi bir cemaat haline getirmekte kaos durumlarında kişinin akıl sağlığı ve ruh dinginliği için yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda siyasi hayat için de kişilerin bir mekanizmaya bağlanması sağlanmaktadır. Berger'e göre eğer bir kimse kutsal ile bağlantısını koparırsa kaosun etkisi altına girebilir ve toplumda işlevselliğini yitirebilir. M.Yinger, K.Marx, T. Parsons, G. Lenski, T. Luckman gibi sosyologlarda dinin işlevsel yönünü kabul edenler arasındadırlar (Çekin, 2013: 37). Bu iki ayrı fikrin ortak özelliği ise tek yönlü olmasıdır.

Aşkın bir varlığa inanma, inancın beraberinde getirmiş olduğu taabbudi boyutu yerine getirme olarak ifade edilen din; bir inanç, ibadet ve ahlak sistemidir. Sosyal bütünleşmeyi sağladığı içinde sosyolojik bir boyutu mevcuttur. Din sosyolojisinde din substansiyel ve fonksiyonel olarak ele alınmaktadır. Substansiyel boyutunda dinin kendisinden sahip olduğu; kutsallık aşkınlık ve ilahi bir güce sahip olduğu konuşulurken; fonksiyonel boyutunda bireye ve toplumdaki karşılıkları ele alınmaktadır. Fonksiyonel boyutta ise bu durum sosyal bütünleşme, sosyal çatışma ve sosyal değişme bağlamında ele alınmaktadır (Keskin,2004: 10).

Dinin toplum ile ilgili fonksiyonlarından birisi toplum düzenleyen normlar olmasıdır. Din inanan kimselere nasıl hareket edeceklerini bildirir (Güngör,2018: 34). Din toplumsal olan pek çok ritüelin yerine getirilmesinde önemli bir kurumdur. Nitekim doğum, ölüm, evlenme, vergi toplama ve yoksullara yardım etmek gibi toplumu birleştiren ritüeller din eliyle yapılmaktadır (Gürhan, 2010: 61). Aynı zamanda bir zihniyet kazandırmaktadır. Nitekim Şerif Mardin, insanların hayatlarında farklı gözlük ile bakmaya sebep olan kavrayış gücünü din tarafından gerçekleştiğini söylenmektedir. Çünkü din insanların dünyaya karşı yeni bir zihni yapı oluşmasına ve bu sayede sadece bireyde değil, toplumda

da bu zihniyetin tezahürlerini görmemizi sağlamaktadır (Keskin, 2004: 12). Yapılan yarışmalarda, bayramlarda ve antlaşmalarda dine yönlendirme, Tanrı'ya atıfta bulunmak mevcuttur. Ancak burada dinin kültürü aşan bir yönünün olduğu unutulmamalıdır. Çünkü din ilahi aşkın bir varlığa inanmayı gerektirir. Burada da bütünleşme sağlanmalıdır (Keskin, 2004: 13).

Din toplum içerisinde sadece bütünleşmeyi sağlamamaktadır. Farklı anlayıştaki insanlar için ayırıcı bir güç olduğu da görülmektedir. Nitekim uyarı ve ikazların çoğalması ile beraber farklı anlayışların vuku bulması da bunu göstermektedir. Wach dinin birleştirici olan gücünün ayırıcı oluşundan daha fazla olduğunu dile getirmektedir. Dinin toplum nezdinde kontrol mekanizması olarak bir işlevi daha mevcuttur. Dinin istediği çizgide insanlar tutulmaktadır. Herdin kendi müntesibi için bir davranış biçimi belirlemiştir (Keskin:2004;15).

Din, sadece inançtan ibaret olmayıp bireyin davranışlarına fikir dünyasına ve doğal olarak topluma etki eden bir olaydır. Dindar kavramı ise dinin ayinlerini, törenlerini idare eden anlamında kullanılmaktadır (Çağbayır,2007:1199). Dindarlık ise, dinseliliğin öznel dünyasında kullanılan bir kavramdır (Bilgin,2014: 76). Buna bağlı olarak dinsellik ise dinin getirisinde yaşamını organize eden anlamında kullanılmaktadır. Dindarlık din ile bağlantısı olan her konuyu kapsamaktadır. Nitekim pek çok tanımının olmasının bir sebebi de buradan kaynaklanmaktadır. Dindarlık kavramı bireyin ve grupların, dinin oluşturduğu kurallar çerçevesinde dini yaşamlarını sürdürmeleridir yani bir yaşantı ürünüdür (Yıldırım, 2019: 11). Günay (2006) çalışmasında da dindarlığın bireyin yaşantısının bir ürünü olduğu dile getirmektedir. Bununla beraber din insana kimlik kazandıran ve kişilik gelişiminde önemli yer tutan bir olgudur (Güngör, 2015: 214). Dindarlık kavramı bireylere ve toplumlara düşünce kazandıran aynı zamanda mensubu olan bireylere statü, kimlik ve kişilik kazandıran ve varlık problemine cevap bulma noktasında kolaylık sağlayan bir alan olarak tanımlanmaktadır (Yapıcı, 2012: 3-4). Dindarlık, insanın iman- amel ilişkisi bağlamında ortaya koymaya çalıştığı dini yaşantıyı daha doğrusu dindarca yaşamayı ifade eden bir olgudur (Okumuş, 2006: 23). Subaşı (2002) çalışmasında ise dindarlığı “bireyin dinsel yapısıyla kurduğu bağlılık düzeyinin öznel ifadesi” olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlamalardan farklı olarak Yılmaz (2022) çalışmasında dindarlaktan bahsederken farklı bir dindarlık tiplemesinden bahsetmektedir. Düşünsel dindarlık olarak üzerinde durduğu dindarlık biçiminin medya eliyle oluşturulduğunu dile getirmektedir. Bu

tiplerde kişinin dinin aslından uzaklaştığını şekilsel ve yüzeysel bir algı ile dinden beslediğinden bahsetmektedir (Yılmaz, 2022: 57-66).

2.1.1.Dindarlık Tipolojileri

Din ve dindarlık kavramlarının bu denli fazla tanımının olması dindarlığın çeşitli şekillerde biçimlenmesine ve tiplendirilmesinde farklı yaklaşımların oluşmasına neden olmuştur. Dindarlık ölçümleri ise öncelikle 1940-1950 yılları arasında başlamıştır. 1960 yılına gelindiğinde ise alan araştırmalarına başlanmıştır (Adıgüzel, 2014: 46). Çalışmanın yapıldığı ilk yer Amerika'dır. Türkiye'de ise 1980'li yıllarda görülmeye başlamıştır. Dindarlıkla ilgili bazı tipolojilerden bahsedecek olursak; Weber'in dindarlık ayırımında üst ve alt tabakanın dindarlığını hem de kent- kır ayırımını esasa alarak dindarlığı dört bölüme ayırmıştır. Bunlar: Büyüsel dindarlık, ayinci dindarlık, kurtuluş dinleri ve dünyevi zahitliktir (Günay, 98: 8). Bir başka tipolojiye baktığımızda karşımıza M. Argyle çıkmaktadır. Dindarlığı dört tipe ayırmıştır. Bunlar: Tutucu, protestan, seküler ve liberal dindarlıktır (Köktaş, 1993: 48-49).

İlk defa Joseph Fichter bireysel dindarlığın boyutlarını tespit etmeyi çeşitli boyutlarla bu konuyu araştırmayı denemiştir. Fichter'in tespitine göre yani Katolikler "gerçek dindar", "şekilci dindar", "kenarda dindar", "kapalı dindar" olmak üzere dört kategoride sınıflandırılmıştır. Fichter bu sınıflandırmayı yaparken insanların düzenli ibadet ritüelini yapması ve cemaate dâhil olmasını göz önünde bulundurmıştır (Köroğlu; 2012: 85). 1960'lı yıllardan sonra tek boyutlu din anlayışının yeterli olmadığı anlaşılmıştır. Bu sebeple Wach (1944) üç faktör, Lenski (1960), Glock ve Stark (1965) beş boyut, King (1970) dokuz boyut, 1972 yılında ise on boyut olarak karşımıza çıkmaktadır. Biz araştırmamızın çerçevesini Glock ve Stark'ın Beş Boyutlu Dindarlık Algısına göre şekillendirdiğimiz için diğer alanlara dâhil olmadan bilgi vermekteyiz. Buna bağlı olarak dindarlığı çok boyutlu olarak ele alıp kavramsallaştırma yapan sosyolog Glock'un ölçüm noktasında dikkat ettiği beş boyut ise;

1- İnanç Boyutu

2-İbadet Boyutu

3-Duygu Boyutu

4- Bilgi Boyutu

5- Etki Boyutu'dur

Literatür taraması yapıldığı esnada dindarlık tipolojilerinde üç tip olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki Allport ve Ross tarafından geliştirilen tiptedir. Bu tipteleme iki başlık altında toplanmaktadır. Bunlar: İçe dönük ve dışa dönük dindarlıktır. İkinci tip ise çok boyutlu dindarlıktır. Burada karşımıza King ve Hunt çıkmaktadır. Bu ölçümde kişinin mensubu olduğu dinde nasıl bir müntesip olduğu ölçülmektedir. Burada Müslüman dindarlık ölçeklerini de görmek mümkündür. Üçüncü ve son olarak dini yönelim düzeylerini düşünce, davranış ve duygu boyutu olarak ele alan tiptedir. Glock ve Stark'ın beş boyutlu dindarlık ölçeği ise bu başlık altında yer almaktadır (Onay, 2004: 44-45).

Türkiye'de ilk öncü çalışma 1962 yılında Mehmet Taplamacıoğlu tarafından gerçekleştirilmiştir. Taplamacıoğlu araştırmanın sonucunda din konusunda halkı beş kategoriye toplamıştır (Köroğlu; 2012: 85):

- 1- Gayr-i Amil: Namaz kılıp oruç tutmaz. Cenaze harici törenlere katılmayanlardır..
- 2- İdare-i Maslahatçı: Belirli vasıfları yoktur. Kim ne yaparsa onu yapanlardır.
- 3- Dini Bütün ve Amil Zümre: Dünyevi hayatlarının yanında, manevi hayatları da bulunan kesimdir.
- 4- Sofu Zümresi: Sadece dini hayatları mevcut bulunan kimseler ve yaş ortalaması yüksek olan kesimdir.
- 5- Sofu Zümresi (Bigots): Aşırı dindar kesim. Her şeyin günah olduğunu her şeyin topluma zararlı olduğunu dile getirenlerdir.

Bu çalışmanın ardından Erdoğan Fırat 1977 yılında üniversite öğrencileri bağlamında Allah inancı ve din duygusunu işlemiştir. Çalışmalar ilk olmaları nedeniyle alanla ilgili büyük önem arz etmektedir (Köroğlu; 2012: 85).

Erdoğan Fırat ve Mehmet Taplamacıoğlu'nun geliştirmiş oldukları ölçeklerde teknik olarak dönemin gerisinde kalmasından ötürü Türkiye'de ilklerden ve en önemli çalışma Kayhan Mutlu'nun 1989 yılında geliştirdiği "*Bir Dindarlık Ölçeği*" isimli çalışmadır. Bu ölçekte Mutlu on dört sorudan oluşan bir ölçek geliştirmiştir. Bu çalışma aynı zamanda geçerlik ve güvenilirlik testinden geçen ilk çalışma olarak bilinmektedir. Çalışmaya bakıldığı zaman daha önce oluşturulmuş ölçeklerden faydalandığı da görülmektedir. Bu

çalışma aynı zamanda dindarlık ve fundamentalizm arasındaki ilişkiyi ölçmektedir. Nitekim bu çalışma ilk ciddi ve bilimsel anlamda önem arz eden bir çalışmadır (Mutlu, 1989: 194).

Ülkemizde yapılan bir diğer çalışma 1993 yılında Mehmet Emin Köktaş tarafından geliştirilen *Müslüman Dindarlık Ölçeği*dir. Bu çalışmada Glock ve Stark'ın beş boyutundan faydalanarak dindarlık beş boyut altında ele alınmaktadır. Çalışmanın formatına bakıldığı zaman 5'li likert şeklinde çoktan seçmeli ve evet-hayır şeklinde hazırlanmıştır. Toplam olarak seksen soru bulunan ölçekte tesadüfi örneklem yolu ile yirmi yaş üzeri bin yüz kişi katılmıştır (Köktaş, 1993: 66-70).

1995 yılında Veysel Uysal tarafından geliştirilen *İslami Dindarlık Ölçeği* de önemli çalışmalar içerisinde yer almaktadır. Uysal'da dindarlığı beş boyut şeklinde ele almıştır. 4'lü likert şeklinde oluşturulan ölçek yirmi altı maddeden oluşmaktadır. Oluşum esnasında rastgele örneklem tekniği ile yaklaşık olarak dört yüz elli kişiye uygulama yapılmıştır (Uysal, 1995: 263-268).

Mustafa Arslan'ın oluşturmuş olduğu *Popüler Dindarlık Ölçeği* on iki maddeden oluşan likert tipi formatında hazırlanan bir ölçekle çalışmasını yürütmüştür. Çalışmasında basit tesadüfi yolla seçilen üç yüz yirmi yedi kişi tarafından bu ölçek uygulanmıştır (Arslan, 2003: 97-107).

2.1.2. Glock ve Strak'ın Dini Bağlılığın Boyutlar

Dindarlığın ölçülmesi noktasında pek çok çalışmanın yapıldığını görmekteyiz. Nitekim ölçüm için pek çok yöntem belirlenmiştir. Tek boyutlu incelenemeyeceğini fark eden bilim insanları dindarlığı çok boyutlu olarak ele almaya başlamışlardır. Çok boyutlu dindarlık çalışmalarına bakıldığında ortaya çıkan sonucun daha önceki dindarlık çalışmalarından daha sağlıklı olabileceği düşüncesi oluşmuştur. Çalışmamızda yer alan ve çalışmanın ana hattını oluşturan Glock ve Stark'ın dindarlık boyutları çalışması ile ilgili bilgi vermekteyiz (Çalışkan, 2017; 10-13).

Glock ve Lenski dindarlık noktasında farklı yönler olduğunu dile getirmişlerdir. Çalışmalarına bakıldığında ise bu yönleri çok rahat bir şekilde görebilmekteyiz. Burada önemli olan nokta dindarlığın tek boyutlu değil çok yönlü olduğunun Glock tarafından bulunmasıdır. Glock çalışması boyunca dinin her imkânda farklı şekle büründüğünü

düşünmüştür (Çapçioğlu, 2008: 50). Bu sebeple dünya üzerinde pek çok din olsa da genel anlamda ortak bir pencerede birleşebileceğini düşünerek çalışmalarını yürütmüştür. Uzlaşma sağlama noktasında çalışmalarına devam ederken öncelikle dünya dinlerinde ortak olan dört boyut belirlemiştir. Bilim dinamik olduğu için Stark ile beraber çalışmayı ilerletmiş ve dindarlığı beş boyutta ele almaya başlamış ve bu şekilde ilerleme sağlamışlardır. Bu boyutlar inanç boyutu, ibadet boyutu, tecrübe boyutu, bilgi boyutu ve etki boyutudur (Glock, 1998: 252-274). Etki boyutu diğer dört boyuttan farklıdır. Bu boyutta inanan bireyin yaşamı boyunca yapması gereken hal ve hareketler, zihni düşünce yapısı tamamen bu boyutta şekillenmektedir (Demir, 2019: 331).

2.1.2.1. İnanç Boyutu

Dindar olarak nitelendirilen bireyin belirli ilkeleri ve duyguyu benimsemiş olması inanç boyutunu kapsamaktadır. Bu ilkeler her dinin içeriğine göre şekillenebilmektedir. Var olan her dinin kendi içerisinde kurmuş olduğu bir inanç sistemi mevcuttur ve müntesiplerinin de buna uymasını beklemektedir. Bu boyutta bireyin inancı anlamasını ve bu inancın getirisindeki fonksiyonları araştırması için bu boyut kullanılmaktadır (Kara, 2018: 20-25).

İnanç o dine inanan insanları birbirine bağlayan köprü vazifesi görmektedir. Bu sayede o dine inanan insanların ortaklaşa sahip olduğu sır ve hakikat haline de dönüşmektedir. İnanç konusu kişiyi ruhsal olarak huzura erdiren psikolojik bir olaydır ve din psikolojisinin konusu olmaktadır (Mehmedoğlu, 2004: 28).

Glock dindarlığın boyutlarını oluştururken inanca dair analizlerinde her dinde olan üç unsurdan bahsetmiştir. Bunlardan birincisi ilahî, muktedir bir varlığa inanmak ve kabul etmek, ikincisi bu kabul edilen dinin getirilerini de kabul etmek ve son olarak inanılan ilahi varlığın arzusunun, isteğinin yerine getirilmesi ve bunun için çaba gösterilmesidir. Her din, bu bahsi geçen üç unsurla ilgili vurgu yapmaktadır (Hasankahyaoğlu, 2008: 8-9).

2.1.2.2. İbadet Boyutu

Bu boyut bireyin din içerisinde dini uygulamaları yapması ile ilişkilidir. Her dinin müntesiplerinden istediği dini pratikler mevcuttur. İnanan kimseler bu dini pratikleri kendi şartları çerçevesinde gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar. Bu boyutun içerisinde çeşitli

ayinler, törenler, dua gibi ibadetler vardır. Bireyin bunları yapma derecesi bize bu boyut ile ilgili bilgi vermektedir.

İbadet Allah'ın emirlerini yerine getirmek, yasaklarından kaçınmaktır. İnancın gereği olarak her dinde davranışa yansıyan bir boyutu söz konusudur. Bu boyut kişinin inancı ile davranışları arasındaki bağı oluşturur. Bununla birlikte aynı inanca sahip olan insanların davranışları ile ortak bir bağ oluşturmaları, toplumun içerisinde mutabık olunan bir ortamın oluşumuna neden olmaktadır (Peker, 2011: 73).

İbadetin duygusal temelinde sevgi, tazim, şükran, sığınma, havf vb. duygular bir arada bulunmaktadır. İmanın korunması ve sürdürülebilmesi için ibadetlerin rolü büyüktür. Kişi bu sayede kutsal saydığı ilah ile iletişime geçebilmektedir. Aynı zamanda ona olan saygısını ve sevgisini gösterebilmektedir. Bu sayede kişi dininin getirisi olan ibadetlerini yerine getirebilmektedir (Hökelekli, 2011: 234).

2.1.2.3. Duygu Boyutu

Bu boyut dinde nihai gerçekliğe erişmeyi ifade etmektedir. Bu boyutta taabbudi boyutta olduğu gibi cismen yapılan bir ibadet mevcut değildir. Kişi benliği ile beraber hissiyatını kullanarak bu boyutu ifade edebilir. Yani kişinin korku, vecd hali, huşu, huzur ve mutluluk hissi bu boyutun içeriğini oluşturmaktadır. Bireyin kutsal olan ile doğrudan kurduğu ilişkiyi ifade etmektedir. Bu boyutta inanan her bireyin hissettiği duygunun yoğunluğu birbirinden farklıdır yani biriciktir (Hökelekli, 2011: 143).

Dini tecrübe boyutu farklı birleşimlerden meydana gelmektedir. İhtiyaç, idrak, tevekkül ve korku. Bu boyutta yaşanan tecrübe ferdidir başka bir kimseye aktarılamaz ve tam olarak anlatılıp ifade edilemez. Bu tecrübe kişiyi bağlar ve kişiye özeldir. Dini tecrübe andır. Yani kişiye yaşadığı an hissettirir ve uzun süre bu hissiyat devam etmez.

2.1.2.4. Bilgi Boyutu

Dünya üzerindeki dinlere bakıldığında neredeyse her dinin kutsal metinleri, inanç esasları ve bununla beraber dinin ibadet boyutu mevcuttur. İnanan kimseden bunlara tabi olması ve gereğinin yerine getirilmesi beklenmektedir. Kişinin inancın gerekliliğini yerine getirebilmesi için öncelik olarak bu bilgilere sahip olması, bununla birlikte kabule etmesi

istenmektedir. Nitekim kişinin inancı bilmesi onu kabul etmesi için birinci şarttır. Bu yüzden inanç boyutu ile bilgi boyutu arasında ciddi bir ilişki vardır. Ancak her dini bilgi beraberinde inancı getirmemektedir (Köse- Ayten, 2017: 114).

Dinin bilgi boyutu dindar kimsenin dinin getirisinde olan bilgileri ifade eder. Bu kutsal kitap yoluyla gerçekleşebilir. Dindar kimsenin ilahi olan dini emir ve ilkeleri bildiği düşünülmektedir. Buradaki bilgiler farklı inanç sahibi kimseler için değişkenlik gösterebilmektedir. Kişinin dini bir metne ayırdığı zaman, bildiği bilgiler noktasındaki tutum ve davranışları bu alan için önemli verileri oluşturmaktadır.

2.1.2.5.Etki Boyutu

Diğer dört boyuttan farklı olarak kişilerin günlük hayatlarında inanç, duygu, davranış ve bilgi alanlarında etkilerinin olduğu gruptur (Kayıklık,2011: 196). Bu boyutta dinlerin mensuplarının ne yapmaları gerektiğini veya ne yapmaması gerektiğine dair etkilerin ortaya çıktığı alandır (Nalbant, 2010: 26). Etki boyutu inanan kimsenin beslenme alışkanlıklarından, adab-ı muâşeret kurallarına, bireysel ahlaki tutumundan sosyal hayatına kadar etki etmektedir (Hökelekli, 2010: 34).

Din sosyologları dindarlığın boyutları ile ilgili çalışmaları genellikle kurumsallaşmış din anlayışının mevcut olduğu dinler için geçerli olmaktadır. Bahsi geçen dindarlık boyutları yalnızca İslam, Hristiyanlık ve Yahudilik için geçerli olmaktadır (Şakar, 2019: 57).

2.2.Gençlik

Hızla gelişen dünyamızda iletişimin ve etkileşimin son derece yayıldığı zamanımızda gençlik döneminin sosyolojik olarak incelenmesi büyük önem taşımaktadır. Çocukluk çağının geride kaldığı gençlik dönemi belirsizlik ve arayış dönemidir. Bu dönem bireyin kendi kişiliği oluşturmaya başladığı, fikri düşüncelerinin olduğu, bireyin daha çok bireysel olarak sorumluluk aldığı ve hareketlerinde de bu sorumluluğunun sonuçlarını üstlendiği dönemdir.

Sosyologlara göre gençlik biyolojik ve psikolojik etkenlerden daha çok toplumun şekillendirdiği oldukça karmaşık olan bir kavramdır. Bireyin biyolojik ve psikolojik gelişimi toplumun sosyo- kültürel yapısının getirileri ile şekillenir. Sosyolojide gençlik sosyal ve kültürel olarak inşa edilen bir konumu ifade etmektedir. Bu nedenle gençlik,

kültürden kültüre değişen, toplumun kendi sosyal düzenine göre anlam yüklenen, zaman ve mekânda süreklilik göstermeyen karmaşık bir kavramdır (Karaşahin, 2015: 240).

Gençlik kavramı kişiden kişiye, toplumdaki topluma farklı özellikler göstermektedir. İçerisinde yaşanan dönemin getirisine göre şekillenmektedir. Yapılan tanımlamalar genellikle biyolojik açıklamalardan ibarettir ancak burada toplumsal açıdan her türlü durum göz ardı edilmektedir. Bu kavramın tanımı, pek çok yönden yani sosyal, kültürel, biyolojik ve psikolojik açılardan ortaklaşarak yapılmalıdır. Bu kavramı bireyin içerisinde yaşadığı toplumun dini inanç, örf, adet, değer yargılarını benimseyip, hayatına dâhil ettiği dönem olarak niteleyebiliriz. Bu dönemden önce yaşadığı topluma daha doğrusu aileye olan bağımlılık gençlikle beraber bağılılığa dönüşmektedir (Mehmedoğlu, 2006: 142). Bazı tanımlarda gençlerin uyumsuz, topluma karşı asi yönlerinden bahsederken bazı tanımlarda ise geleceği inşa edecek, topluma yön verecek ve dahi ekonomik gücü şekillendirmeye destek olacak şekilde tanımlamalar yapılmaktadır. Birleşmiş Milletler 'in tanımına göre 15-25 yaşları arasında öğrenim gören, hayatını kazanmak için çalışmayan ve ayrı evi olmayan kişidir (Baran, 2013: 10). Bireyde kişiliğın şekillendiği 18-28 yaş aralığı hem sosyal hayat için hem de birey için önem teşkil etmektedir. Ergenliğin vermiş olduğu duygusallık kendisini bir kenara bırakıp daha çok fikri anlamda ilerleme başlamaktadır. Birey mantıklı düşünme etkisine girmektedir ve artık icraate geçirdiği her fiilin gerçeklik payı daha yüksektir. Çünkü gençlik dönemi toplumsal hayatın en dinamik en kazanımlı ve etkileşimlere en açık dönemidir (Özyurt – Doğan, 2002: 36).

Kişinin çocukluktan çıkıp erişkinliğe hazırlandığı bu dönemde gençliği pek çok şekilde sınıflara ayırmak mümkündür. Metropol gençliği, kent gençliği, kasaba ve köy gençliği bu sınıflandırmalara örnek verilebilir. Bununla beraber daha spesifik sınıflandırma yapacak olur isek burada çalışan gençlik, işsiz gençlik, yüksek öğretim gençliği, ortaöğretim gençliği gibi sınıflandırmalarda yapılabilmektedir (Poyraz vd. 2003: 15).

Üniversite gençliği ile ilgili tanım yapacak olursak eğer, insan hayatı içerisinde belli bir dönemi içine alan, bununla beraber yaşadığı toplumun kültürel değerlerini, gelenek ve göreneklerini, tutum ve davranışlarını öğrenmeye çalışıp bunu uygulamaya çalışan dönem olarak nitelendirebiliriz.

Üniversite döneminde öğrenci girmiş olduğu yeni sosyal çevresi, arkadaş grubu, ebeveyn denetiminden uzaklık öğrenciyi yani genç bireyi nasıl davranacağı, nasıl hareket edeceği noktasında kararsızlığa iter. Buda kişinin daha önce sahip olduğu dini bilgilerde de

şüpheye düşürmektedir. Nitekim dini bilgilerinin bağdaşmadığı bir ortama dahil olması bu bilgilerin gereksiz olduğunu düşünmesine sebebiyet verebilir (Selçuk, 1991: 38). Ya da genç, küçük yaştan itibaren içerisinde bulunduğu dini değerlerine karşı bağımlı özgür davranma noktasında kendisini frenlediği için yaşadığı ortamda gelgitler yaşayabilir. Genel olarak baktığımızda gençlik çağı kişinin inançla ilgili düsturlarının bilimsel bir şekilde düşünmeye çalışarak araştırdığı bir dönemi kapsamaktadır (Erdener, 1967: 69).

Üniversite gençlerinin özelliklerini birkaç maddede toplayabiliriz. Üniversite öğrencilerinin bu dönemi çalkantılı olan ergenlik döneminin son zamanlarına denk gelmektedir. Bu dönemde genç artık isyankâr, asi ve agresif hallerinden yavaşça sıyrılır ve durgun bir döneme girer. Bu dönemde genç duygu ve düşünce açısından fikir değişikliklerine gider. Toplumun geneline bakıldığı zaman sosyo-kültürel yapısını yansıtmaktadırlar. Aynı zamanda bu dönem bireyin artık yetişkin yaşamına dair hazırlık yaptığı dönem olarak bilinmektedir. Öğrenim hayatı sona erdikten sonra iş hayatına dâhil olması buna bir örnektir. Üniversite ortamı genç bireyin kendine uygun kişiliğini oluşturmasına yardımcı olur. Oluşturulan bu kişilik bireyin dini tutum ve davranışlarına da etki eder (Üzümçü, 2015: 9-12).

Din insanlara bir yaşam tarzı sunan onları belirli bir dünya görüşü içince toplayan, onlara bir yaşama biçimi sunan, bununla beraber bir yaratıcıya bağlanmayı sağlayan ve inancı gereği iradi faaliyetlerde bulunma olgusudur (Yavuz, 2009: 7). Din doğası gereği kişilere nüfus ederek onların yaşamlarına yerleşmektedir. Bireyler arasında köprü vazifesi de görmektedir (Arslantürk- Amman, 2000: 282).

Dinin gençler üzerindeki etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Gencin hayatında benliği oluşturmak ve hayatını anlamlandırmak açısından önemli bir yere sahiptir. Her ne kadar dinin gerekliliklerini yerine getirme noktasında eksiklik yaşasa da gençlerin anlam dünyasında dini referansların etkisi oldukça büyüktür (Aras, 2014: 24). Hayatın içerisinde var olan geleneksel değerlerin korunmasında da dinin etkisi söz konusudur. Örnek verecek olur isek en başta aileye saygı, değerlere bağlılık, büyüklere saygı, yardımseverlik, dürüstlük gibi geleneksel değerlerle dindarlık arasında doğrudan bir ilişki söz konusudur (Hökelekli, 2002: 18-19).

Hökelekli (2005) çalışmasında gençlik döneminin ergenlik çağına nispetle daha durağan olduğunu dile getirmiştir. Artık ergenlik döneminden çıkmış ve şüphe, karasızlık, dini noktada çalkantının azaldığı bir sürece girilmiştir. Bu gelişmeler bireyin

duygusallıktan çıkıp daha rasyonelleştiği bir süreç olmuştur. Bu dönemin genel özelliklerine bakıldığında dinden ziyade daha çok gençlerin temel ilgisi meslek, kariyer, aile planlaması üzerinedir. Yani geleceğe dair bir planlama söz konusudur. Bu yüzden çalışmalarda bu dönem için “dindarlığın en az olduğu dönem” olarak niteleme yapılmaktadır (Hökeleli, 2005: 282).

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Üniversite Gençliğinin Dindarlık Durumunun Analizi (AYBÜ Örneği) isimli bu çalışmada alan araştırması Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi ve İslami İlimler Fakültesini kapsayacak şekilde gerçekleştirilmiştir. AYBÜ örnekleminde ki bu fakültelerden seçilen örneklem ile sınırlandırılan fakültelere dair genellemelere ulaşılması amaçlanmıştır. Araştırmada çok sayıda öğrenciye ulaşabilmek ve genelleme yapabilmek için nicel yöntemin anket tekniği kullanılmıştır.

Öncelikle çalışmanın teorik ve kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Bu çerçeve doğrultusunda anket verilerinin analizleri SPSS programı ile yapılmıştır. Ortaya çıkan bulgular hipotezlere göre teorik ve kavramsal çerçeve ışığında yorumlanmış ve tartışılmıştır.

3.1.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nin Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi ve İslami İlimler Fakültesinde eğitim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde 09.02.2022 tarihi itibarıyla belirlenen fakültelerde 6033 öğrenci okumaktadır.

Tablo 1: AYBÜ Öğrencileri Örneklem Tablosu

AYBÜ Öğrenci Sayıları (09.02.2022 tarihi itibarıyla)								
		Oran	Örneklem Hacmi	K Sayı	E Sayı	K- Örnek	E- Örnek	Toplam
MDB	3021	0,50	181	943	2078	57	125	182
İTB	2281	0,38	137	1620	661	98	40	138
İİF	731	0,12	44	495	236	30	15	45
Toplam	6033	100	362	1598	2975	185	180	365

Toplam örnek hacmi formülü: $n = [N.t2.p.q] / [d2.(N-1)+t2.p.q]$

Tablo 1'deki öğrenci oranları ile ilgili yapılan toplam örneklem hacmi formülüne göre 365 kişi ile anketin yapılması yeterlidir. Bunlardan Mühendislik ve Doğa Bilimleri

Fakültesinden 125 erkek 57 kız öğrenci, İnsan ve Toplum Bilimlerinden 40 erkek, 98 kız öğrenci ve İslami İlimler Fakültesinden 15 kız ve 30 erkek öğrenci olmalıdır.

Araştırmada kullanılacak ölçek için çeşitli ölçekler incelenmiş ancak öğrencilerin dindarlığın farklı boyutunu ele alan ölçekler konusunda çeşitli çekinceler oluşmuştur. Bunun üzerine tez hocam Prof. Dr. Zekiye Demir'in oluşturduğu dindarlık ölçeği ile alana çıkmaya karar verilmiştir. Alana çıkmadan önce Demir 21 kişi işe pilot uygulama gerçekleştirilmiş ve ölçeğine son halini vermiştir. Yapılan pilot uygulama sonucunda Prof. Dr. Zekiye Demir'in hazırlamış olduğu "Dindarlık Ölçeği" (EK-1) ile anket gerçekleştirilmiştir. Fakülte sekreterleri aracılığı ile online olarak öğrencilere anket ulaştırılmıştır. 864 öğrenci ankete katılmıştır.

3.2. Araştırmanın Kapsamı, Sınırlılıkları ve Varsayımları

Araştırmamız Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde okuyan lisans öğrencilerini kapsamaktadır. Bu nedenle çalışmadan elde ettiğimiz bulgular yalnızca üniversite de eğitim gören İslami İlimler Fakültesi – İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi – Mühendislik ve Doğa Bilimler Fakültesinde eğitim gören ve ankete katılmış olan 864 öğrenci ve 2022 yılı ile sınırlandırılmıştır. Çalışmamız da kullandığımız anket ise 01.04.2022 / 01.05.2022 tarihleri ile sınırlandırılmıştır. Çalışmamızda yabancı dil yetersizliğinden dolayı yurtdışı çalışmaları incelenememiştir. Bu nedenle veri tabanını oluşturan çalışmalar ülkemizde mevcut bulunan eserler ile sınırlı kalmıştır.

Çalışmamızda uygulanan ankete verilen cevaplar doğru varsayılmıştır. Bununla birlikte üniversiteye yerleşme puan türünün farklı olmasından ötürü İslami İlimler Fakültesi – İnsan ve Toplum Fakültesi – Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi araştırma için seçilen fakülteler olmuştur. Dindarlık ölçeğimiz inanç boyutu, ibadet boyutu, duygu boyutu, bilgi boyutu ve etki boyutu ile sınırlandırılmıştır. Seçilen örneklemin evreni yansıttığı varsayılmaktadır.

3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları

Tezin konusuna karar verilebilmesi ve literatürdeki boşlukların tespit edilmesi için öncelikle literatür taraması yapılmıştır. Araştırmamız nicel araştırma yöntemlerinden olan anket tekniği ile yürütülmüştür. Anket sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan veri toplama

teknigidir (Günay,2015: 156). Nicel araştırmalar toplumsal olgular arasında nedensellik bağlamında ilişki ortaya koyar ve bu olgular ile ilgili tahminlerde bulunur. Araştırmaya öncelikle hipotezle başlanır. Bu hipotez belirli değişkenler arasında bir ilişkinin olduğunu varsayar ve araştırma sonunda hipotezlerin doğruluğu hakkında bilgiler edinilir. Nicel araştırmalarda elde edilen veriler sayısallaştırılmaktadır. Matematiksel olarak işlendikten sonra istatistiksel terimlerle ifade edilir. Bizde araştırmamızda bu yöntemi kullanarak verilerimizi toplamaya çalıştık. Tarama modeli ile betimsel ve ilişkisel olan analizler için veri toplayan anketimiz iki ana bölümden oluşmaktadır. Araştırma anketinin ilk kısmında “Kişisel Bilgi Anketi” kullanılmıştır. Burada katılımcıların cinsiyet, yaş, ekonomik durum, eğitim görülen fakülte, ortaöğretimde bitirilen okul, yaşanılan yerleşim yeri gibi bilgilerini tespit etmeye yönelik sorular bulunmaktadır. Anketimizin ikinci bölümünde ise Prof. Dr. Zekiye Demir’in hazırlamış olduğu “Dindarlık Ölçeği” kullanılmıştır. 35 maddeden oluşan dindarlık ölçeğinde 5’li likert tipi ölçek (1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum) kullanılmıştır. Kapalı uçlu sorulardan oluşan anket katılımcıya alternatif cevapları sunan ve bu cevaplardan birinin seğilmesi istenen soru çeşidindedir. Kapalı uçlu sorular kişinin anketi uygulayacak sorumlu kişiden etkilenerak yanlış bilgi vermesine engel olmada daha etkilidir. Düzenlemesi, anlaşılması ve uygulanmada tercih edilen bir yöntemdir (Arıkan, 2018: 140). Bu nedenle anketimiz kapalı uçlu sorulardan meydana gelmektedir.

Katılımcıların kimlik bilgileri çalışmamızda istenmemiştir. Bu sebeple kişinin tamamen şeffaf biçimde sorulara cevap vermesi istenmektedir. Burada kişilerin fikri yapısı önemsenmiştir. Katılımcılara anket ulaşımı online üzerinden gerçekteştirilmiştir.Yıldırım Beyazıt Üniversitesi OBS sistemi üzerinden öğrencilere fakülte sekreterleri aracılığı ile link (<https://forms.gle/jAyCii7Yq7bkzdcK6>) gönderilmiştir (EK-2).

Toplamda 35 soru bulunan anketten elde edilen veriler ise SPSS 22 paket programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılmamasından dolayı, ikili gruplar arasındaki karşılaştırmalarda; Mann- Whitney U testi, üç veya daha fazla gruplar arasındaki karşılaştırmalarda Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Ölçek puanları arasında ilişkilerde ise Spearman iliğileşim testi analizi kullanılmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metod kullanılmıştır. Anlamlılık seviyesi olarak 0,05 kullanılmış olup $p < 0,05$ olması durumunda anlamlı bir farklılığın / ilişkinin olduğu $p > 0,05$ olması durumunda ise anlamlı farklılığın / ilişkinin olmadığı belirtilmiştir.

3.4. Veri Toplama Araçlarının Geçerliliği ve Güvenirliliği

Yapılan ankette elde edilen verilerin güvenilir ve geçerliliği için iki şey yapılmıştır. Bunlardan birisi pilot uygulama diğeri ise Cronbach's Alpha Değerleri hesaplamasıdır.

Ölçek hazırlandığında uygulamaya geçilmeden önce AYBÜ öğrencilerinden 9'u erkek 12'si kız toplam 21 öğrenci ile pilot uygulaması gerçekleştirilmiştir. Alınan öneri ve eleştiriler dikkate alınarak anketin son hali hazırlanmıştır ve uygulamaya geçilmiştir. Burada özellikle vurgulama istediğim bir durum vardır o da ölçeğin tez hocam Prof. Dr. Zekiye DEMİR tarafından geliştirilmiş olduğu ve onun izni ile tezde kullanıldığımıdır.

Ölçeğin güvenilirlik ve geçerlik testi için Cronbach Alpha katsayısı testi kullanılmıştır. Bu testte hesaplanan Alpha katsayısı $0,7 \leq \alpha < 0,8$ ise anket asgaridüzeyde, $0,8 \leq \alpha < 0,9$ ise iyi, $0,9 \leq \alpha$ ise mükemmel düzeyde kabul edilmektedir. Çalışmakapsamında Likert tipi soruların olduğu Toplam Dindarlık Ölçek Puanı ilgili yapılgüvenirlik analizinde Cronbach's Alpha katsayısı 0,978 olarak hesaplanmıştır (Tablo 2). Bu değer ölçeğin yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 2: Dindarlık Boyutlarının Cronbach's Alpha Değerleri

	Cronbach's alpha	N
İnanç Boyutu	0,985	9
İbadet Boyutu	0,923	6
Duygu Boyutu	0,945	5
Bilgi Boyutu	0,837	7
Etki Boyutu	0,944	7
Toplam Dindarlık Ölçek Puanı	0,978	34

4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Bu bölümde Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi ve İslami İlimler Fakültesinde öğrenim gören 814 öğrenciye uygulamış olan anket bulguları yorumlanmaktadır. Bulgularımız kurgulamış olduğumuz hipotezler doğrultusunda analiz edilmiştir. Öncelikle kişileri tanımak amacıyla sosyo - demografik özelliklerine yer verilmiştir. Kişilerin cinsiyet, yaş, mezun oldukları ortaöğretim, ailenin ekonomik durumu, üniversite öncesinde yaşanan yer, eğitim görülen fakülte ve eğitim gördükleri sınıfların bilgileri ortaya koyulmuştur.

Öğrencilerin sosyo- demografik özelliklerinden sonra dindarlık algılamalarına dair bulgulara yer verilmiş ve yorumlanmıştır. Burada gençlerin olgusal kimliklerinin dini algılamaları ile ilişkisini ortaya koymak amacıyla Mann Whitney U ve Kruskal Wallis H testleri ile elde edilen verilerle çalışmamızın son kısmı oluşturulmuştur.

4.1.Örneklemin Olgusal Kimliği

Araştırmamızın örneklemini oluşturan öğrencilerin; kişisel ve demografik özellikleri, bu değişkenlere göre dağılımları ve bunların yüzdelerini gösteren yüzde-frekans tablolarından elde edilen veriler sırasıyla aşağıda verilmiştir. Katılımcıların olgusal kimliğinin/ sosyo-demografik özelliklerinin tespitine yönelik olarak yaş, cinsiyet, mezun oldukları ortaöğretim, ailenin ekonomik durumu, eğitim görülen fakülte, eğitim görülen sınıf ve üniversite öncesi yaşanan yer sorulmuş ve verilen cevaplar bu başlık altında ele alınmıştır.

4.1.1. Cinsiyet

Tablo 3: Cinsiyet

Cinsiyet	n	%
Erkek	382	44,2
Kadın	482	55,8
Toplam	864	100,0

Tablo 3’de çalışmamıza katılan öğrencilerin cinsiyet durumlarına göre dağılımları görülmektedir. Buna göre evrenimizden aldığımız örnekleme %44,2 oranıyla erkek öğrenciler, %55,8 ile kız öğrenciler oluşturmaktadır. Bu verilere göre çalışmamızda kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla temsil edildiğini görebilmekteyiz.

4.1.2.Yaş

Tablo 4: Öğrencilerin Yaş Tablosu

Yaş	n	%
18 Yaş Altı	18	2,1
18-19	292	33,8
20-21	273	31,6
22-23	177	20,5
24-25	48	5,6
25 Yaş üstü	56	6,5
Toplam	864	100,0

Çalışmamıza katılan öğrencilerin yaş durumlarına göre dağılımları görülmektedir. Buna göre çalışmamıza katılan öğrenciler %2,1 oranı ile 18 yaş altında, %33,8 oranı ile 18-19 yaş arası, %31,6 ile 20-21 yaş arası, %20,5 ile 22-23 yaş arası, %5,6 ile 24-25 yaş arası ve %6,5 ile 25 yaş üstü arasındadır.

4.1.3. Mezun Oldukları Ortaöğretim

Tablo 5: Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim

Mezun Oldukları Ortaöğretim	n	%
Anadolu veya Fen Lisesi	567	65,6
Meslek Lisesi	39	4,5
İmam Hatip Lisesi	155	17,9
Diğer	103	11,9
Toplam	864	100,0

Tablo 5’de çalışmamıza katılan öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim programları görülmektedir. Buna bağlı olarak % 65,6 oranı ile Anadolu veya Fen Lisesi,

%4,5 oranı ile Meslek Lisesi, %17,9 oranı ile İmam Hatip Lisesi ve %11,9 oranı ile Diğer liseyi seçenler olmuştur. Burada bahsedilen diğer liselerin içerisinde, Güzel Sanatlar Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Özel liseler dâhil olmaktadır.

4.1.4.Ailenin Ekonomik Durumuna Göre Dağılım

Tablo 6: Öğrencilerin Ekonomik Durumuna Göre Dağılımı

Ailenin Gelir Durumu	n	%
4250'den az	85	9,8
4251-5500	120	13,9
5501-7500	157	18,2
7501-10000	170	19,7
10001-15000	175	20,3
15001 veya daha fazla	157	18,2
Toplam	864	100,0

Tablo 6'da çalışmamıza katılan öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumuna göre dağılımını görmekteyiz. Buna bağlı olarak %9,8 oranı ile 4250'den az gelirlili, %13,9 oranı ile 4251-5500, %18,2 oranı ile 5501-7500, %19,7 oranı ile 7501-10000, %20,3 oranı ile 1001-15000 ve %18,2 oranı ile 15001 ve daha fazlası görülmektedir. Tabloya baktığımızda zaman bu verilere göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun ekonomik durumu orta ve iyi olan ailelerin çocuklarından oluşmaktadır.

4.1.5.Üniversite Öncesi Yaşadıkları Yer

Tablo 7:Üniversite Öncesi Yaşadıkları Yer

Üniversite Öncesi Yaşadıkları Yer	n	%
Büyükşehir	517	59,8
İl	175	20,3
İlçe	126	14,6
Köy- Kasaba	46	5,3
Toplam	864	100,0

Tablo 7’de çalışmamıza katılan öğrencilerin Üniversiteye başlamadan önce yaşadıkları bölge ile ilgili dağılımı görmekteyiz. Buna bağlı olarak %59,8 ile Büyükşehir, %20,3 ile İl, %14,6 ile İlçe, %5,3 ile de Köy Kasabadan oluşmaktadır. Tabloya bakıldığı zaman ankete katılan öğrencilerimizin çoğunun daha öncede büyükşehirde yaşadığı görülmektedir

4.1.6. Eğitim Gördükleri Fakülte

Tablo 8: Eğitim Gördükleri Fakülte

Eğitim Gördükleri Fakülte	n	%
İnsan ve Toplum Bilimleri	340	39,4
Mühendislik ve Doğa Bil.	433	50,1
İslami İlimler	91	10,5
Toplam	864	100,0

Tablo 8’de baktığımızda çalışmamıza katılan öğrencilerin %39,4 oranında İnsan ve Toplum, %50,1 oranında Mühendislik ve Doğa Bilimleri, %10,5 oranında ise İslami İlimler Fakültesinden olduğunu görmekteyiz.

4.1.7. Eğitim Gördükleri Sınıf

Tablo 9:Eğitim Gördükleri Sınıf

Eğitim Gördüğünüz Sınıf	n	%
Hazırlık	228	26,4
1-Sınıf	247	28,6
2-Sınıf	133	15,4
3-Sınıf	115	13,3
4-Sınıf	141	16,3
Toplam	864	100,0

Tablo 8’a baktığımızda ankete katılan öğrencilerimizin %26,4’sı Hazırlık sınıfı, %28,6 oranıyla 1.sınıf, %15,4 oranıyla 2. Sınıf, %13,3 oranıyla 3. Sınıf ve %16,3 oranıyla 4.sınıftır. Üniversitenin ilk yıllarında olan gruplardan daha yüksek katılım olduğu görülmektedir.

4.2.Dindarlık Ölçeğine Ait Bulgular

4.2.1.Dindarlık Boyutlarının Korelasyonu

Korelasyon araştırmaları, değişkenler arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılmasında ve bu ilişkinin düzeyinin belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Büyüköztürk vd., 2012: 226). Bu bölümde araştırmamıza ait korelasyon tablosu ve bu tabloya ait veriler görülmektedir.

Tablo 10: Korelasyon

Korelasyon							
		İbadet Boyutu Ölçek Puanı	Duygu Boyutu Ölçek Puanı	Bilgi Boyutu Ölçek Puanı	Etki Boyutu Ölçek Puanı	Toplam Dindarlık Ölçek Puanı	Kendisinin Dindarlık Puanı
İnanç Boyutu Ölçek Puanı	r ¹	,757**	,766**	,463**	,699**	,798**	,644**
	p ²	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	n ³	864	864	864	864	864	864
İbadet Boyutu Ölçek Puanı	r		,813**	,644**	,832**	,926**	,699**
	p		,000	,000	,000	0,000	,000
	n		864	864	864	864	864
Duygu Boyutu Ölçek Puanı	r			,586**	,815**	,884**	,704**
	p			,000	,000	,000	,000
	n			864	864	864	864
Bilgi Boyutu Ölçek Puanı	r				,659**	,775**	,553**
	p				,000	,000	,000
	n				864	864	864
Etki Boyutu Ölçek Puanı	r					,931**	,728**
	p					0,000	,000
	n					864	864
Toplam Dindarlık Ölçek Puanı	r						,758**
	p						,000
	n						864

Tablo 10'a bakıldığında "İnanç Boyutu Ölçek Puanı" ile "İbadet Boyutu Ölçek Puanı" arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,757;p<0,05$). "İnanç

¹ r: korelasyon ilişkisi, bağımlılık

² P: Anlamlılık değeri, $p<0.05$ demek istatistiksel olarak anlamlı demektir.

³ n: örnek hacmi

Boyutu Ölçek Puanı” arttıkça “İbadet Boyutu Ölçek Puanı” da artmaktadır. İbadet hayatı dini yaşayış bağlamında imandan sonra gelen ikinci bir yönünü teşkil etmektedir İman kişinin dini yaşayışının içte duyulup yaşadığı sübjektif yönünü teşkil ettiği gibi, ibadetlerde belli bir forma bağlı kalarak gerçekleştirilen objektif yönünü meydana getirmektedir. İbadetler imanın varlığı ile ortaya çıkmaktadır. Nitekim tabloda da bunu görebilmekteyiz (Certel, 1999: 211). “İnanç Boyutu Ölçek Puanı” ile “Duygu Boyutu Ölçek Puanı” arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,766;p<0,05$). “İnanç Boyutu Ölçek Puanı” arttıkça “Duygu Boyutu Ölçek Puanı” da artmaktadır. İnanç Boyutu Ölçek Puanı” ile “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı” arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,463;p<0,05$). “İnanç Boyutu Ölçek Puanı” arttıkça “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı” da artmaktadır. İnanç Boyutu Ölçek Puanı” ile “Etki Boyutu Ölçek Puanı” arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,699;p<0,05$). “İnanç Boyutu Ölçek Puanı” arttıkça “Etki Boyutu Ölçek Puanı” da artmaktadır. “İnanç Boyutu Ölçek Puanı” ile “Toplam Dindarlık Ölçek Puanı” arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,798;p<0,05$). “İnanç Boyutu Ölçek Puanı” arttıkça “Toplam Dindarlık Ölçek Puanı” da artmaktadır.

“İnanç Boyutu Ölçek Puanı” ile “Kendisinin Dindarlık Puanı” arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,644;p<0,05$). “İnanç Boyutu Ölçek Puanı” arttıkça “Kendisinin Dindarlık Puanı” da artmaktadır.

İbadet Boyutu Ölçek Puanı” ile “Duygu Boyutu Ölçek Puanı” arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,813;p<0,05$). “İbadet Boyutu Ölçek Puanı” arttıkça “Kendisinin Dindarlık Puanı” da artmaktadır. İbadet Boyutu Ölçek Puanı” ile “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı” arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,644;p<0,05$). “İbadet Boyutu Ölçek Puanı” arttıkça “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı” da artmaktadır. İbadet Boyutu Ölçek Puanı” ile “Etki Boyutu Ölçek Puanı” arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,832;p<0,05$). “İbadet Boyutu Ölçek Puanı” arttıkça “Etki Boyutu Ölçek Puanı” da artmaktadır. İbadet Boyutu Ölçek Puanı” ile “Toplam Dindarlık Ölçek Puanı” arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,926;p<0,05$). “İbadet Boyutu Ölçek Puanı” arttıkça “Toplam Dindarlık Ölçek Puanı” da artmaktadır. “İbadet Boyutu Ölçek Puanı” ile “Kendisinin Dindarlık Puanı” arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,699;p<0,05$). “İbadet Boyutu Ölçek Puanı” arttıkça “Kendisinin Dindarlık Puanı” da artmaktadır.

“Duygu Boyutu Ölçek Puanı” ile “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı” arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,586;p<0,05$). “Duygu Boyutu Ölçek Puanı” arttıkça “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı” da artmaktadır. “Duygu Boyutu Ölçek Puanı” ile “Etki Boyutu Ölçek Puanı” arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,815;p<0,05$). “Duygu Boyutu Ölçek Puanı” arttıkça “Etki Boyutu Ölçek Puanı” da artmaktadır. “Duygu Boyutu Ölçek Puanı” ile “Toplam Dindarlık Ölçek Puanı” arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,884;p<0,05$). “Duygu Boyutu Ölçek Puanı” arttıkça “Toplam Dindarlık Ölçek Puanı” da artmaktadır. “Duygu Boyutu Ölçek Puanı” ile “Kendisinin Dindarlık Puanı” arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,704;p<0,05$). “Duygu Boyutu Ölçek Puanı” arttıkça “Kendisinin Dindarlık Puanı” da artmaktadır. “Duygu Boyutu Ölçek Puanı” ile “Kendisinin Dindarlık Puanı” arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,704;p<0,05$). “Duygu Boyutu Ölçek Puanı” arttıkça “Kendisinin Dindarlık Puanı” da artmaktadır.

“Bilgi Boyutu Ölçek Puanı” ile “Etki Boyutu Ölçek Puanı” arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,659;p<0,05$). “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı” arttıkça “Etki Boyutu Ölçek Puanı” da artmaktadır. “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı” ile “Toplam Dindarlık Ölçek Puanı” arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,775;p<0,05$). “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı” arttıkça “Toplam Dindarlık Ölçek Puanı” da artmaktadır. “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı” ile “Kendisinin Dindarlık Puanı” arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,553;p<0,05$). “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı” arttıkça “Kendisinin Dindarlık Puanı” da artmaktadır. “Etki Boyutu Ölçek Puanı” ile “Toplam Dindarlık Ölçek Puanı” arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,931;p<0,05$). “Etki Boyutu Ölçek Puanı” arttıkça “Toplam Dindarlık Ölçek Puanı” da artmaktadır. “Etki Boyutu Ölçek Puanı” ile “Kendisinin Dindarlık Puanı” arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,728;p<0,05$). “Etki Boyutu Ölçek Puanı” arttıkça “Kendisinin Dindarlık Puanı” da artmaktadır.

“Toplam Dindarlık Ölçek Puanı” ile “Kendisinin Dindarlık Puanı” arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,758;p<0,05$). “Toplam Dindarlık Ölçek Puanı” arttıkça “Kendisinin Dindarlık Puanı” da artmaktadır.

Tabloya bakıldığında boyutlar arasında pozitif yönlü doğrusal ilişkiler mevcuttur. Dinin tüm boyutlarının birbirleri ile bağlantılı olduğunu görebilmekteyiz. Nitekim inanç

boyutu arttıkça artan ibadet boyutu buna bir örnek gösterilebilir. Kişinin Allah inancı ibadet boyutuna da yansımaktadır.

4.2.2. Dindarlığın İnanç Boyutu Bulguları

Dinlerin özünü yüce bir varlıkla ilişki kurma düşüncesi oluşturmaktadır. Her şeye muktedir olan bir güce yaslanmak kişinin tün hayatını etkisi altına almaktadır. Kişinin bu güç ile bağ kurabilmesi için o dinin inanç esaslarını kabul etmesi gerekmektedir (Yürürdurmaz, 2019: 8). Bizde çalışmamızın bu bölümünde katılımcılara uygulamış olduğumuz anketin inanç boyutu maddelerinin yüzdelik dilimlerini görmekteyiz. İnanç boyutu maddeleri toplam 7 sorudan oluşmaktadır.

Tablo 11: İnanç Boyutu Tablosu

İnanç Boyutunun Maddeleri	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Allah'ın varlığına İnanırım	80	9.3	30	3.5	37	4.3	66	7.6	651	75.3
Allah'ın yapıp ettiklerimizi gördüğüne inanırım	94	10.9	27	3.1	37	4.3	59	6.8	647	74.9
Meleklerin Varlığına İnanırım	110	12.7	21	2.4	44	5.1	60	6.9	629	72.8
Allah'ın kullarına onları uyaran peygamberler gönderdiğine inanırım	125	14.5	24	2.8	46	5.3	55	6.4	614	71.1
Hız Muhammed'in son peygamber olduğuna inanırım	125	14.5	16	1.9	34	3.9	46	5.3	643	74.4
Kur'an'ı Kerim'in her kelimesinin Allah'a ait olduğuna inanırım	143	16.6	24	2.8	53	6.1	76	8.8	568	65.7
Dünyada yaptıklarımızın sonucunu göreceğimiz ölümden sonra bir hayatın varlığına inanırım.	100	11.6	21	2.4	51	5.9	66	7.6	626	72.5
Her insan için belirlenmiş bir kader olduğuna inanırım	119	13.8	36	4.2	76	8.8	98	11.3	535	61.9
İslam'ın Allah'ın insanlara gönderdiği son din olduğuna inanırım	130	15	25	2.9	39	4.5	56	6.5	614	71.1

Tablo 11'e bakıldığında anketimizin *İnanç Boyutu* maddelerinin yüzdelerle dağılımları görülmektedir. Nitekim burada "*Allah'ın Kullarına Onları Uyararak Peygamberler Gönderdiğine İnanırım*" sorusuna 576 kişi %70,8 oranı "Kesinlikle Katılıyorum" cevabı verilmiştir. 576 kişi peygamberin varlığını kabul etmektedir. Bununla birlikte %14,4 ile de "Kesinlikle Katılmıyorum" cevabı verilmiştir. "*Hz Muhammed'in son peygamber olduğuna inanırım*" sorusuna 603 kişi yani %74,1 oranı ile "Kesinlikle Katılıyorum" cevabı verilmiştir. 603 kişi son peygamber olduğunu kabul etmektedir. Bununla birlikte %14,4 ile de "Kesinlikle Katılmıyorum" cevabı verilmiştir. "*Meleklerin varlığına inanırım*" sorusuna 590 kişi yani %72,5 oranı ile "Kesinlikle Katılıyorum" cevabı verilmiştir. Bununla birlikte %12,5 ile de "Kesinlikle Katılmıyorum" cevabı verilmiştir. "*Kur'an'ı Kerim'in her kelimesinin Allah'a ait olduğuna inanırım*" sorusuna 536 kişi yani %65,8 ile "Kesinlikle Katılıyorum" cevabı verilmiştir. Ancak bu soruda ankete katılan 135 kişi yani %16,6'sı Kur'an'ı Kerim'in değiştirildiğini her kelimesinin Allah'a ait olmadığını düşünmektedir. "*Dünyada yaptıklarımızın sonucunu göreceğimiz ölümden sonra bir hayatın varlığına inanırım.*" sorusuna 586 kişi yani %72 oranı ile "Kesinlikle Katılıyorum" cevabı verilmiştir. Bununla birlikte %11,5 oranı ile de "Kesinlikle Katılmıyorum" cevabı verilmiştir. "*Her insan için belirlenmiş bir kader olduğuna inanırım*" sorusuna 502 kişi yani %61,7 oranı ile "Kesinlikle Katılıyorum" cevabı verilmiştir. Bununla birlikte bu soruya %13,9 oranı "Kesinlikle Katılmıyorum" cevabı verilmiştir. "*İslam'ın Allah'ın insanlara gönderdiği son din olduğuna inanırım*" sorusuna 576 kişi yani %70,8 oranı ile "Kesinlikle Katılıyorum" cevabı verilmiştir. Bununla birlikte %15 oranı ile de "Kesinlikle Katılmıyorum" cevabı verilmiştir. Burada ankete katılan öğrencilerin 122'sinin hali hazırda İslam'dan sonra bir din daha olabileceğini düşünükleri görebilmekteyiz.

Tabloya bakıldığında İslam inanç esasları bağlamında sorular mevcuttur. Genel olarak bakıldığında inanç noktasında çoğunluğun hem fikir olduğunu görebilmekteyiz ancak anket sorularına "katılmıyorum" ve "kesinlikle katılmıyorum" cevabını veren öğrencilerin varlığını yadsıyamayız. Nitekim sorular İslam dininin getirisi olan asıl inanç sistemine dâhil olan sorulardır. Bu sorularla öğrencilerin Allah inancı, peygamber inancı, meleklerin varlığı, kutsal kitaba olan inanç, ahiret inancı, kader inancı sorgulanmıştır.

4.2.3. Dindarlığın İbadet Boyutu Bulguları

Dinin özünü inanç oluşturuyor olsa da her dinin gereklilikleri söz konusudur. Nitekim inancın davranışa yansması gerekmektedir. Bu yansma da ibadetler ile gerçekleşmektedir Her dinin kendine has ibadetleri mevcuttur. Dini törenler, ayinler bu boyutun içinde barındırdığı olgulardır. Bu boyutta bireylerin ibadeti yerine getirme sıklığı, kişiler için taşıdığı anlam farklılık gösterebilmektedir (Yürürdurmaz, 2019: 10). Bu bölümde katılımcılara uygulamış olduğumuz ibadet boyutu maddelerinin yüzdeleri dilimlerini görmekteyiz. İbadet boyutu maddeleri toplam 6 sorudan oluşmaktadır.

Tablo 12: İbadet Boyutu Tablosu

İbadet Boyutunun Maddeleri	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Her gün beş vakit namaz kılmaya çalışırım	373	43.2	91	10.5	106	12.3	107	12.4	187	21.6
Ramazan ayında oruç tutarım	147	17	36	4.2	56	6.5	96	11.1	529	61.2
İmkânım olduğunda her yıl malımın zekâtını veririm yapmak isterim	252	29.2	41	4.7	111	12.8	87	10.1	373	43.2
İmkân oluştuğunda Umre veya Hac ibadetimi	185	21.4	36	4.2	71	8.2	88	10.2	484	56
İmkânım olduğunda kurban ibadetimi yerine getirmek isterim	167	19.3	22	2.5	39	4.5	85	9.8	551	63.8
Her gün dua ederim	132	15.3	55	6.4	129	14.9	140	16.2	408	47.2

Tablo 12’de çalışmanın *İbadet Boyutu* maddelerinin yüzdeleri dağılımları görülmektedir. Nitekim burada “*Her gün beş vakit namaz kılmaya çalışırım*” sorusunu 180 kişi yani %22,1 ile “Kesinlikle Katılıyorum” cevabını vermiştir. Bununla beraber ankete katılan öğrencilerin çoğunun yani 348 kişi %42,8 oranı ile “Kesinlikle Katılmıyorum” u seçtiğini görmekteyiz. Bir diğer sorumuz olan “*Ramazan ayında oruç tutarım*” Sorusuna 498 öğrencinin yani %61,2 oranı ile “Kesinlikle Katılıyorum” seçilmiştir. Bununla birlikte % 17,3 oranı ile “Kesinlikle Katılmıyorum” seçilmiştir. “*İmkân oluştuğunda Umre veya Hac ibadetimi yapmak isterim*” sorusuna 457 kişi yani %56,1 oranı ile “Kesinlikle Katılıyorum” seçilmiştir. Bununla birlikte 21,7 oranı ile bu soruya “Kesinlikle

Katılmıyorum” cevabı verilmiştir. “*İmkânım olduğunda her yıl malımın zekâtını veririm*” sorusuna 350 kişi yani %43 oranla “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilmiştir. Bununla birlikte % 29 oranı ile “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı verilmiştir. “*İmkânım olduğunda kurban ibadetimi yerine getirmek isterim*” sorusuna 517 kişi yani %63,5 oranı ile “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilmiştir. Bununla birlikte %19,7 oranı ile de “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı verilmiştir. “*Her gün dua ederim*” sorusuna 383 kişi % 47,1 oranı ile “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilmiştir. Bununla birlikte %15,2 oranı ile de “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı verilmiştir.

Tabloya bakıldığında ibadetler boyutunda katılımcıların tutumlarının farklı olduğunu görebilmekteyiz. Burada dikkat çeken yanıt namaz ibadetinin sonucu olmaktadır. % 43.2 ‘lik oranlara katılımcıların İslam’ın dinin direği olarak nitelendirdiği namaz ibadetini yerine getirmediğini görmekteyiz.

4.2.4. Dindarlığın Duygu Boyutu Bulguları

Bu boyut dinlerin, dindar insanların nihai gerçekliğe doğrudan katıldığını veya dini bir duyguyu doğrudan tecrübe ettiği kabul ettiği düşünülmektedir. Bu boyut dinin diğer boyutlarını da besleyen kaynaklardır. Bu boyut bireyler aynı din içerisinde hatta aynı ibadetini yerine getirirken bile farklılık göstermektedir. Bu farklılık korku veya vecd, huşu ve mutluluk duygusunda ruhsal olarak huzursuzlukta veya huzurlu bir anda ortaya çıkmaktadır (Erkol, 2015: 144). Bu bölümde katılımcılara uygulamış olduğumuz anketin duygu boyutu maddelerinin yüzdeler dilimlerini görmekteyiz. Duygu boyutu maddeleri toplam 5 sorudan oluşmaktadır.

Tablo 13: Duygu Boyutu Tablosu

Duygu Boyutunun Maddeleri	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Dua ettiğimde Allah'ın beni duyduğunu hissederim	116	13.4	27	3.1	75	8.7	126	14.6	520	60.2
İbadet ettiğimde huzur duyarım	128	14.8	29	3.4	88	10.2	117	13.5	502	58.1
Dindarlığın davranışlarıma yansımadağını gördüğümde üzülürüm	181	20.9	64	7.4	141	16.3	125	14.5	353	40.9
Allah'ın daima benimle olduğunu hissederim	124	14.4	38	4.4	112	13	116	13.4	474	54.9
Allah rızası için ihtiyacı olan insanlara yardım etmekten mutlu olurum	110	12.7	17	2	35	4.1	111	12.8	591	68.4

Tablo 13'deanketimizin *Duygu Boyutu* maddelerinin yüzdeler dağılımları görülmektedir. Nitekim “*Dua ettiğimde Allah'ın beni duyduğunu hissederim*” sorusuna 487 kişi yani %59,8 oranı ile “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilmiştir. Bununla beraber %13,4 oranı ile “Kesinlikle katılmıyorum” cevabı verilmiştir. “*İbadet ettiğimde huzur duyarım*” sorusuna 471 kişi yani %57,9 oranı ile “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilmiştir. Bununla birlikte 21,1 oranı ile de “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı verilmiştir. “*Dindarlığın davranışlarıma yansımadağını gördüğümde üzülürüm*” Sorusuna 333 kişi yani %40,9 oranı ile “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilmiştir. Bununla birlikte %21,1 oranı ile “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı verilmiştir. “*Allah'ın daima benimle olduğunu hissederim*” sorusuna 440 kişi yani %54,1 oranı ile “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilmiştir. Bununla birlikte %14,4 oranı ile de “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı verilmiştir. “*Allah rızası için ihtiyacı olan insanlara yardım etmekten mutlu olurum*” sorusuna 554 kişi yani % 68,1 oranı ile “ Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilmiştir. Bununla birlikte 12,9 oranı ile de “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı verilmiştir.

Tabloya bakıldığında dinin duygu boyutuna dair soruların yüzdelerlerini görebilmekteyiz. Dini duygu boyutu kişiden kişiye değişen, bağlılığı noktasında kişiye kalmış bir boyuttur. Burada sorulara verilen cevapların farklılığını duygu boyutunun her bireyde farklı tezahür etmesinden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Tabloya bakıldığında

bireylerin kutsal ile iletişime sadece ibadet ile değil dua ile de geçtiğini görebilmekteyiz. Yaptığı davranışlarda inancının etkisi olduğunu da dile getirebiliriz.

4.2.5. Dindarlığın Bilgi Boyutu Bulguları

Bilgi boyutu, dinlerin müntesiplerinden bilmesini istediği asgari bilgiyi ifade etmektedir. Bu boyut, İnancın temel öğretileri, ibadetleri, kutsal metinleri bilmesi ve bunlara güvenmesini beklemektedir. Bir inancı bilmek ve ona bağlanmak için inanç ve bilgi arasında sıkı bir bağ vardır (Erkol,2015: 145). Bu bölümde katılımcılara uygulamış olduğumuz anketin bilgi boyutu maddelerinin yüzdelik dilimlerini görmekteyiz. Duygu boyutu maddeleri toplam 7 sorudan oluşmaktadır.

Tablo 14: Bilgi Boyutu Tablosu

Bilgi Boyutunun Maddeleri	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Dinim hakkında bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum	88	10.2	96	11.1	310	35.9	215	24.9	155	17.9
Kur'an'ın Türkçe tercümesini okurum	140	16.2	116	13.4	168	19.4	200	23.1	240	27.8
Peygamberimizin hayatını öğrenmeye çalışırım	112	13	69	8	162	18.8	224	25.9	297	34.4
Dinimi öğrenmek için kitap okurum	148	17.1	107	12.4	181	20.9	182	21.1	246	28.5
Dinimi öğrenmek için güvendiğim bilgili kişilere başvururum	137	15.9	61	7.1	106	12.3	204	23.6	356	41.2
Dini bilgi edinmek için sosyal medya kanallarından yararlanırım	234	27.1	120	13.9	153	17.7	168	19.4	189	21.9
Dini sohbetlere katılırım	384	44.4	123	14.2	126	14.6	91	10.5	140	16.2

Tablo 14'e bakıldığında anketimizin *Bilgi Boyutu* maddelerinin yüzdelik dağılımları görülmektedir. Nitekim *“Dinim hakkında bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum”*

sorusuna 148 kişi yani %18,1 oranı ile “ Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilmiştir. Bununla birlikte %10 oranı ile “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı verilmiştir. “*Kur’an’ın Türkçe tercümesini okurum*” sorusuna 227 kişi yani %27,9 oranı ile “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilmiştir. Bununla birlikte “16,7 oranı ile de “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı verilmiştir. “*Peygamberimizin hayatını öğrenmeye çalışırım*” sorusuna 280 kişi yani %34,4 oranı ile “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilmiştir. Bununla birlikte %13,3 oranı ile “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı verilmiştir. “*Dinimi öğrenmek için kitap okurum*” sorusuna 339 kişi yani %41,6 oranı ile “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilmiştir. Bununla birlikte 15,8 oranı ile “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı verilmiştir. “*Dinimi öğrenmek için güvendiğim bilgili kişilere başvururum*” sorusuna 339 kişi yani %41,6 oranı ile “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilmiştir. Bununla birlikte %15,8 oranı ile “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı verilmiştir “*Dini bilgi edinmek için sosyal medya kanallarından yararlanırım.*” sorusuna 175 kişi yani %21,5 oranı ile “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilmiştir. Bununla birlikte %26,8 oranı ile “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı verilmiştir. “*Dini sohbetlere katılırım*” sorusuna 133 kişi yani %16,3 oranı ile “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilmiştir. Bununla birlikte %43,6 oranı ile “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı verilmiştir.

Dinin bilgi boyutuna dair sorulara verilen cevapların yüzdeler dilimlerini görmekteyiz. Bu tabloda dikkat çeken en önemli husus katılımcıların dini öğrenmek için farklı kanallardan yararlandıkları ve bunun için bir dini cemaate ihtiyaç duymamalarıdır. Gelişen teknoloji, gençliğin vermiş olduğu sorgulayıcı zihin içgüdüsel olarak bir boyunduruk altına girmek istememek bu sonuçlarla bizi karşı karşıya getirmiştir. Bir diğer husus ise pek çok imkân ile birlikte gençlerin dini bilgilerinde yeterli olup olmadıklarında kararsız kalmalarıdır.

4.2.6. Dindarlığın Etki Boyutu Bulguları

Etki boyutu bahsi geçen dört boyuttan farklıdır. Bu boyut diğer boyutların özeti mahiyetindedir. Kişinin inanç, ibadet, duygu ve bilgi boyutunun etkisini bu boyutta görebilmekteyiz (Erkol, 2015: 145). Bu bölümde katılımcılara uygulamış olduğumuz anketin etki boyutu maddelerinin yüzdeler dilimlerini görmekteyiz. Etki boyutu maddeleri toplam 7 sorudan oluşmaktadır.

Tablo 15: Etki Boyutu Tablosu

Etki Boyutunun Maddeleri	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Günlük hayatımda helal ve harama dikkat ederim	133	15.4	43	5	136	15.7	232	26.9	320	37
Kariyer ve refahım için dinimin emir ve yasaklarından taviz vermem	163	18.9	76	8.8	182	21.1	167	19.3	276	31.9
Dini inançlarıma uygun olmayan ortamlarda bulunmamaya gayret ederim	215	24.9	92	10.6	140	16.2	164	19	253	29.3
Günah olduğunu düşündüğüm için yalan söylemem	188	21.8	103	11.9	172	19.9	189	21.9	212	24.5
Günah olduğunu düşündüğün için kişinin yüzüne söyleyemeyeceğim şeyi arkasından da söylemem	182	21.1	70	8.1	177	20.5	184	21.3	251	29.1
İçgüdülerimi kontrol altına almamda inançlarım çok etkilidir	206	23.8	92	10.6	156	18.1	182	21.1	228	26.4
Her yaptığım işin hesap vereceğim bir günün geleceğini düşünerek hareket ederim	136	15.7	65	7.5	188	21.8	196	22.7	279	32.3

Tablo 15'e bakıldığında anketimizin *Etki Boyutu* maddelerinin yüzdelerle dağılımları görülmektedir. Nitekim “*Günlük hayatımda helal ve harama dikkat ederim*” sorusuna 302 kişi yani %37,1 oranı ile “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilmiştir. Bununla birlikte %19,2 oranı ile “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı verilmiştir. “*Kariyer ve refahım için dinimin emir ve yasaklarından taviz vermem*” sorusuna 256 kişi yani %31,4 oranı ile “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilmiştir. Bununla birlikte %19,2 oranı ile de “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı verilmiştir. “*Dini inançlarıma uygun olmayan ortamlarda bulunmamaya gayret ederim*” sorusuna 240 kişi yani %29,5 oranı ile “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilmiştir. Bununla birlikte %24,7 oranı ile “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı verilmiştir. “*Günah olduğunu düşündüğüm için yalan söylemem*” sorusuna 200 kişi yani %24,6 oranı ile “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilmiştir. Bununla birlikte %22,1 oranında “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı verilmiştir. “*Günah*

olduğunu düşündüğün için kişinin yüzüne söyleyemeyeceğim şeyi arkasından da söylemem.” sorusuna 236 kişi yani %29 oranında “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilmiştir. Bununla birlikte %21,3 oranında “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı verilmiştir. *“İçgüdülerimi kontrol altına almamda inançlarım çok etkilidir.”* sorusuna 216 kişi yani %26,5 oranında “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilmiştir. Bununla birlikte %24,2 oranında “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı verilmiştir. *“Her yaptığın işin hesap vereceğim bir günün geleceğini düşünerek hareket ederim.”* Sorusuna 263 kişi yani %32,3 oranında “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verilmiştir. Bununla birlikte %16 oranında “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabı verilmiştir.

Etki boyutunun diğer boyutlardan farklı olduğunu dile getirmiştik. Diğer dört boyutun etkisi bu boyutta karşımıza çıkmaktadır. Gençlerin çoğunluğunun günlük hayatta dinin getirisi olan helal ve harama dikkat ettiklerini görebilmekteyiz. Dini noktada her türlü bilgiye sahip olmak kişinin dindar olduğu anlamına gelmemektedir. Nitekim burada katılımcıların haram olan bir fiili gerçekleştirme de kararsız kaldıklarını görebilmekteyiz. Diğer dört boyuttaki yüzdeler dilimlere nazaran bu boyuttaki yanıtlarda “kararsızım” yanıtının daha çok olduğunu görmekteyiz. 2016 yılında yapılan SEKAM Türkiye Gençlik Raporunda yapılan ankette “Din, duygu ve düşüncelerinizi etkiler mi?” sorusuna gençlerim neredeyse tamamı %90,4'lük oranlar dinden etkilendiklerini dile getirmişlerdir. Buraya bakıldığı zaman da din gençlerin hayatlarını anlamlandırma noktasında önemli bir dayanaktır.

4.3. Katılımcıların Olgusal Kimliği İle Dindarlık Boyutu İlişkisi

Bu bölümde cinsiyet, yaş, mezun olunan ortaokul, ailenin ekonomik durumu, üniversite öncesi yaşanan yer, eğitim görülen fakülte ve eğitim görülen sınıf değişkenlerinin dindarlık boyutları ile olan ilişkilerinin analiz sonuçları yorumlanmıştır. Verilerin normal dağılmamasından dolayı iki farklı test kullanılmıştır. Burada ikili gruplar arasındaki karşılaştırmada Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Bu test cinsiyet değişkenini kapsamaktadır. Yaş, mezun olunan ortaokul, ailenin ekonomik durumu, üniversite öncesi yaşanan yer, eğitim görülen fakülte ve eğitim görülen sınıf değişkenlerinde ise üç veya daha fazla gruplar arası karşılaştırma olduğu için Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır.

4.3.1. Cinsiyet Değişkeni ve Dindarlık Boyutu İlişkisi

Tablo 16: Cinsiyet Değişkenine Göre Mann Whitney U Testi

		Cinsiyet						Mann Whitney U Testi		
		n	Ort.	Med.	Min.	Max.	ss	Sıra Ort.	U	p
İnanç Boyutu	Kadın	482	39,47	45,00	9,00	45,00	10,46	456,82	80338	0,0001
	Erkek	382	35,77	45,00	9,00	45,00	13,61	401,81		
	Toplam	864	37,83	45,00	9,00	45,00	12,09			
İbadet Boyutu	Kadın	482	22,25	25,00	6,00	30,00	7,55	454,77	81328,5	0,003
	Erkek	382	20,16	23,00	6,00	30,00	8,74	404,40		
	Toplam	864	21,33	24,00	6,00	30,00	8,16			
Duygu Boyutu	Kadın	482	20,67	23,00	5,00	25,00	5,88	470,23	73876	0,0001
	Erkek	382	18,27	21,00	5,00	25,00	7,24	384,89		
	Toplam	864	19,61	23,00	5,00	25,00	6,62			
Bilgi Boyutu Ölçek Puanı	Kadın	482	22,75	23,00	7,00	35,00	7,13	440,77	88074,5	0,273
	Erkek	382	22,33	22,00	7,00	35,00	6,99	422,06		
	Toplam	864	22,56	23,00	7,00	35,00	7,07			
Etki Boyutu Ölçek Puanı	Kadın	482	24,27	26,00	7,00	35,00	8,18	454,51	81454	0,004
	Erkek	382	22,01	24,00	7,00	35,00	9,72	404,73		
	Toplam	864	23,27	25,00	7,00	35,00	8,96			
Toplam Dindarlık Ölçek Puanı	Kadın	482	129,41	140,00	34,00	170,00	34,76	458,62	79471	0,001
	Erkek	382	118,54	131,00	34,00	170,00	41,25	399,54		
	Toplam	864	124,61	137,00	34,00	170,00	38,13			
Kendisinin Dindarlık Puanı	Kadın	482	5,6	6,0	1,0	10,0	2,1	444,28	86385	0,115
	Erkek	382	5,2	6,0	1,0	10,0	2,8	417,64		
	Toplam	864	5,4	6,0	1,0	10,0	2,4			

Araştırmaya katılanların cinsiyet dağılımları Tablo 16’da görülmektedir. Buna göre bu saha çalışmasında ankete katılanların %55,8’ini kız öğrenciler, oluştururken 44,8’ini ise erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Yapılan saha çalışmalarına bakıldığında cinsiyet değişkeni üzerindeki oranların farklı sonuçlar doğurduğunu görebilmekteyiz.

Bu konu ile ilgili olarak Erdoğan Fırat “ Allah İnancı ve Din Duygusun” araştırma yaparken üniversitede eğitim gören 312 öğrencide kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre kararsız bir inanca sahip olduklarını tespit etmiştir (Fırat, 1977: 81). Veysel Uysal 189 üniversite öğrencisi üzerinde yapmış olduğu “ Dini tutum ve Dindarlık Algısı”

çalışmasında erkeklerin dini tutumlarının kadınların dini tutumlarından daha olumlu olduğunu tespit etmiştir (Uysal, 1995: 268). Mehmet Emin Köktaş'ın "Dini Hayat" çalışması 680 kişi üzerinden gerçekleştirilmiştir bu çalışmada ise dindarlık bakımından kadınların ve erkeklerin arasında belirgin bir farklılık tespit edilmemiştir (Nalbant, 2010: 65). Mustafa Koç'un çalışmasında ise cinsiyet değişkeni bağlamında erkeklerin aldıkları puan ortalamasının kadınların ortalamasından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla yapılan analize göre erkeklerin dindarlık modeline sahip olma eğilimi kadınlara göre daha fazladır (Koç, 2010: 226).

Genel olarak araştırmalara bakıldığında zaman Tevhit inancını yansıtan Allah'ın varlığı ve birliği, Hz Muhammed'in son peygamber olduğu noktasında fikir birliği görülmektedir. Ancak inanç boyutuna ait olan çalışmalara bakıldığında zaman Allah'ın varlığı ve birliğine olan sıcak yaklaşım peygamberi benimsemeye aynı nitelikte görülmemektedir (Uysal, 1995: 271).Cinsiyet değişkenine göre iman esasları olarak bildiğimiz maddeler kadınlarda erkeklere göre daha yüksek çıkmaktadır (Akdoğan, 2002: 124-127).

Görüldüğü üzere çalışmalarda cinsiyet değişkenine göre dindarlık durumları doğrusal bir eğilim göstermemektedir. Farklı çalışmalarda farklı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bizim çalışmamıza bakıldığında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi ve İslami İlimler Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler de cinsiyet grupları arasında "İnanç Boyutu Ölçek Puanı" açısından anlamlı derecede bir farklılık görülmektedir ($p < 0,05$). Kadınlarda "İnanç Boyutu Ölçek Puanı", erkeklere göre anlamlı derecede daha yüksek görülmektedir. Bu sonuç ilgili hipotezimizin doğrulandığını göstermektedir. Bu bağlamda "AYBÜ'de kız öğrenciler erkek öğrencilerden genel olarak daha dindar" oldukları ön görülmüştür (H2).

Cinsiyet grupları arasında "Duygu Boyutu Ölçek Puanı" açısından anlamlı derecede bir farklılık görülmektedir ($p < 0,05$). Kadınlarda "İnanç Boyutu Ölçek Puanı", erkeklere göre anlamlı derecede daha yüksek görülmektedir. Burada " İbadet Boyutu Ölçek Puanı" açısından bakıldığında anlamlı derecede bir farklılık görebilmekteyiz ($p < 0,05$). Kadınlarda bu boyut erkeklere göre daha yüksek görülmektedir. Tabloya bakıldığında " Bilgi Boyutu Ölçek Puanı" hariç diğer ölçeklerde kadınların erkeklere göre anlamlı derecede bir farklılık görülmektedir. "Bilgi Boyutu Ölçek Puanı" kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p > 0,05$). Tablo sonuçlarına bakıldığında " *Kız öğrencilerin*

dindarlıklarının duygu boyutu diğer boyutlardan daha yüksektir” (H3). Hipotezimizin doğrulanmadığını görebilmekteyiz. Cinsiyet karşılaştırması yapıldığında erkek öğrencilere nispetle daha yüksek puan aldığı alanlar mevcuttur ancak en yüksek en yüksek puan aldığı alan inanç boyutudur.

Sonuç olarak kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha dindar olmalarının nedenlerini birkaç maddeyle açıklayabiliriz. Öncelikle yaşanan toplum, yetiştirilme tarzı buna neden olabilmektedir. Ataerkil bir toplumda kızların ve erkeklerin yetiştirilme tarzları birbirinden oldukça farklıdır. Bakıldığında kızların itaatkâr ve sorumluluk sahibi olarak yetiştirildiği ve erkeklerin ise özgüvenli ve özgür olarak yetiştirildiği bilinmektedir. Din ise kudret sahibi bir güce iman, kurallara karşı itaatkâr olmayı emretmektedir. Bu nedenle kadınların bu itaat etme davranışını dini hayata daha kolay bir şekilde entegre ettiğini görebilmekteyiz. Buda kız öğrencilerin daha dindar olmasına bir neden olabilmektedir.

Bir diğer madde ise kişilik özelliklerinin dini hayata daha yatkın olmasıdır. Erkeklerle nispetle daha sakin, çekingen, bağımlı, kaygılı ve endişeli olmalarıdır. Buda bakıldığında stresle baş etme noktasında zorluk oluşturmaktadır. Yaşanılan sıkıntı ve stresle baş edebilmek için dine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle dini- manevi olarak destek beklerler. Aynı zamanda kız öğrencilerin fitratlarında bulunan şefkat duygusu da buna bir neden olabilir. Yapılan araştırmalarda genç kadınların dini inanç ve bağlılık sayesinde kendilerini daha güçlü hisselikleri bilinmektedir. Buda kız öğrencilerin daha dindar olmalarına bir neden olarak karşımıza çıkabilmektedir (Yapıcı, 2016: 145).

4.3.2. Yaş Değişkeni ve Dindarlık Boyutu İlişkisi

Tablo 17: Yaş Değişkenine Göre Kruskal Wallis H Testi

		Yaş						Kruskal Wallis H Testi			
		n	Ortalama	Med.	Min.	Max.	ss	Sıra Ort.	H	p	İkili Karşılaştırma
İnanç Boyutu Ölçek Puanı	1=18 yaş altı	18	39,61	44,00	17,00	45,00	8,80	412,56	13,936	0,016	4-6
	2=18-19 yaş	292	37,89	45,00	9,00	45,00	11,83	429,49			
	3=20-21 yaş	273	38,73	45,00	9,00	45,00	11,24	444,48			
	4=22-23 yaş	177	34,82	45,00	9,00	45,00	14,39	393,19			
	5=24-25 yaş	48	39,06	45,00	9,00	45,00	10,91	437,38			
	6=25 yaş üstü	56	41,09	45,00	9,00	45,00	9,68	516,28			
	Toplam	864	37,83	45,00	9,00	45,00	12,09				
İbadet Boyutu Ölçek Puanı	1=18 yaş altı	18	20,89	22,00	10,00	30,00	7,10	403,33	18,642	0,002	1-6 2-6 3-6 4-6 5-6
	2=18-19 yaş	292	21,21	24,00	6,00	30,00	7,91	420,46			
	3=20-21 yaş	273	21,34	24,00	6,00	30,00	7,84	426,22			
	4=22-23 yaş	177	20,33	24,00	6,00	30,00	9,25	422,13			
	5=24-25 yaş	48	21,33	23,50	6,00	30,00	8,09	429,77			
	6=25 yaş üstü	56	25,14	28,00	6,00	30,00	6,80	570,38			
	Toplam	864	21,33	24,00	6,00	30,00	8,16				
Duygu Boyutu Ölçek Puanı	1=18 yaş altı	18	19,83	21,50	11,00	25,00	4,74	386,47	17,313	0,004	2-6 3-6 4-6
	2=18-19 yaş	292	19,62	23,00	5,00	25,00	6,61	431,67			
	3=20-21 yaş	273	19,79	22,00	5,00	25,00	6,25	426,61			
	4=22-23 yaş	177	18,29	22,00	5,00	25,00	7,55	404,95			
	5=24-25 yaş	48	20,19	22,50	5,00	25,00	6,33	446,24			
	6=25 yaş üstü	56	22,25	25,00	5,00	25,00	5,10	555,59			
	Toplam	864	19,61	23,00	5,00	25,00	6,62				

Tablo 18: Yaş Değişkenine Göre Kruskal Wallis H Testi (Devamı)

Bilgi Boyutu Ölçek Puanı	1=18 yaş altı	18	21,17	21,50	9,00	35,00	6,93	378,11	24,393	0,0001	1-6 2-6 3-6 4-6 5-6
	2=18-19 yaş	292	22,80	23,00	7,00	35,00	6,80	438,45			
	3=20-21 yaş	273	21,76	22,00	7,00	35,00	6,93	403,96			
	4=22-23 yaş	177	22,16	23,00	7,00	35,00	7,75	421,90			
	5=24-25 yaş	48	22,92	23,50	7,00	35,00	7,28	447,32			
	6=25 yaş üstü	56	26,70	27,00	13,00	35,00	5,18	578,89			
	Toplam	864	22,56	23,00	7,00	35,00	7,07				
Etki Boyutu Ölçek Puanı	1=18 yaş altı	18	24,00	23,50	12,00	35,00	7,78	442,11	15,317	0,009	1-6 2-6 3-6 4-6 5-6
	2=18-19 yaş	292	23,32	25,00	7,00	35,00	8,87	432,28			
	3=20-21 yaş	273	23,07	25,00	7,00	35,00	8,75	424,41			
	4=22-23 yaş	177	22,24	25,00	7,00	35,00	9,65	410,11			
	5=24-25 yaş	48	22,83	24,50	7,00	35,00	8,80	416,68			
	6=25 yaş üstü	56	27,41	30,00	7,00	35,00	7,75	554,30			
	Toplam	864	23,27	25,00	7,00	35,00	8,96				
Toplam Dindarlık Ölçek Puanı	1=18 yaş altı	18	125,50	132,00	65,00	169,00	30,75	412,81	20,892	0,001	1-6 2-6 3-6 4-6 5-6
	2=18-19 yaş	292	124,84	137,00	34,00	170,00	37,53	429,81			
	3=20-21 yaş	273	124,69	136,00	34,00	170,00	36,35	424,58			
	4=22-23 yaş	177	117,85	135,00	34,00	170,00	43,26	404,55			
	5=24-25 yaş	48	126,33	139,00	34,00	170,00	36,69	438,24			
	6=25 yaş üstü	56	142,59	152,00	47,00	170,00	30,23	574,86			
	Toplam	864	124,61	137,00	34,00	170,00	38,13				

Tablo 19: Yaş Değişkenine Göre Kruskal Wallis H Testi (Devamı)

Kendisinin Dindarlık Puanı	1=18 yaş altı	18	5,4	5,5	2,0	10,0	2,3	424,33	6,947	0,225	-
	2=18-19 yaş	292	5,5	6,0	1,0	10,0	2,4	437,69			
	3=20-21 yaş	273	5,4	6,0	1,0	10,0	2,3	430,80			
	4=22-23 yaş	177	5,1	6,0	1,0	10,0	2,7	405,04			
	5=24-25 yaş	48	5,5	6,0	1,0	10,0	2,5	432,45			
	6=25 yaş üstü	56	6,0	7,0	1,0	10,0	2,5	503,21			
	Toplam	864	5,4	6,0	1,0	10,0	2,4				

Çalışmamıza katılan öğrencilerin yaş durumlarına göre dağılımları görülmektedir. Buna göre çalışmamıza katılan öğrenciler %2,1 oranı ile 18 yaş altında, %33,8 oranı ile 18-19 yaş arası, %31,6 ile 20-21 yaş arası, %20,5 ile 22-23 yaş arası, %5,6 ile 24-25 yaş arası ve %6,5 ile 25 yaş üstü arasındadır (Tablo 17).

Bu konu ile ilgili Asım Yapıcı'nın çalışmasına bakıldığında dini en fazla hisseden yaş ortalaması 19'dur. Bu etkiyi en düşük düzeyde hissedenler ise 24 yaş ve üstü olarak belirtmiştir. Yaş grupları arasındaki ilişkisiz olan sonuçlar farklı bir analize yönelmeye sebep olmuştur. Yapılan ilgilşim sonucunda ters yönlü bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Buna göre Yapıcı yaş ilerledikçe dinin etkisini hissetme düzeyinin azalacağı sonucuna ulaşmıştır. Ancak bizim çalışmamıza bakıldığında yaş grupları arasında 25 yaş üstü olanların diğer gruplara göre anlamlı bir şekilde farklılık olduğu, daha fazla dindar oldukları ortaya çıkmaktadır (Yapıcı, 2006: 92).

Yapılan çalışmalara bakıldığında Yıldız'ın (2006) yılında yapmış olduğu araştırmanın sonuçlarına bakıldığında dindarlık ve yaş değişkeni arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Bulgulara göre 16-22 yaş grubunu 23-28 yaş grubuna göre dindarlık ölçeğinden anlamlı derecede daha düşük puan almıştır. Aynı şekilde Onay'ın (2004) yapmış olduğu çalışmasında 18-26 yaş arasındaki üniversiteli gençlerin yaş artmasıyla birlikte dindarlıklarında düşüş oldukları görülmektedir. Yapıcı (2003) yaş ilerledikçe dindarlığın azalması durumunu üniversitedeki öğrencilerin aldıkları eğitime, seküler bir yaşam tarzı benimsemelerine bağlamaktadır. Bu durumda dinin gençler

üzerindeki etkisinin azalmaya başlamasına neden olmaktadır. Taplamacıoğlu (1962), Fırat (1977) ve Yaparel (1987) çalışmalarında da üniversiteli gençlerin yaşları ilerledikçe dini hassasiyetlerinin azaldığını dile getirmiştir. Dinden etkilenen 18-30 yaş aralığındaki gençlerin en az dindarlık görünen dönemi olarak bilinmektedir. Bu dönemde daha çok dünyevi arzu ve beklentilerin dini yaşantıdan daha çok ön plana çıkmasıyla ilgilidir (Yapıcı, 2015: 87).

Ancak bizim çalışmamıza bakıldığında yapılan çalışmalardan farklı bir sonucun ortaya çıktığını görmekteyiz. Nitekim Yaş grupları arasında “İbadet Boyutu Ölçek Puanı”, “İbadet Boyutu Ölçek Puanı”, “Duygu Boyutu Ölçek Puanı”, “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı” “Etki Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı derecede farklılık görülmektedir. Geçmiş çalışmalarda yaş ilerledikçe dindarlığın azaldığı görülmektedir. Ancak Tablo 16’da “25 yaş üstü” olarak ankete katılanların diğer yaş değişkenlerine göre daha dindar olduklarını görmekteyiz. Yaş grupları arasında “İnanç Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı derecede farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “22-23 yaş” olanlarda “İnanç Boyutu Ölçek Puanı”, “25 yaş üstü” olanlara göre anlamlı derecede daha düşük görülmektedir. Yaş grupları arasında “İbadet Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı derecede farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “25 yaş üstü” olanlarda “İbadet Boyutu Ölçek Puanı” değerleri diğer gruplara göre anlamlı derecede daha yüksek görülmektedir. Yaş grupları arasında “Duygu Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı derecede farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “25 yaş üstü” olanlarda “Duygu Boyutu Ölçek Puanı”, “22-23 yaş”, “20-21 yaş” ve “18-19 yaş” olanlara göre anlamlı derecede daha yüksek görülmektedir. Yaş grupları arasında “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı derecede farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “25 yaş üstü” olanlarda “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı”, diğer gruplara göre anlamlı derecede daha yüksek görülmektedir. Yaş grupları arasında “Etki Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı derecede farklılık görülmektedir. ($p<0,05$). “25 yaş üstü” olanlarda “Etki Boyutu Ölçek Puanı”, diğer gruplara göre anlamlı derecede daha yüksek görülmektedir. Yaş grupları arasında “Toplam Dindarlık Ölçek Puanı” açısından anlamlı derecede farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “25 yaş üstü” olanlarda “Toplam Dindarlık Ölçek Puanı”, diğer gruplara göre anlamlı derecede daha yüksek görülmektedir. Ancak verilen cevaplara karşı katılımcıdan kendisinin dindarlığını puanlamasını istediğimizde sonuçlarda çıkan bariz fark ortadan kalkmıştır ve “25 yaş üstü” “Kendisinin Dindarlık Puanı” açısından anlamlı derecede farklılık görülmemektedir ($p>0,05$).

4.3.3. Eğitim Görülen Fakülte Değişkeni ve Dindarlık Boyutu İlişkisi

Tablo 20: Eğitim Görülen Fakülteye Göre Kruskal Wallis H Testi

		Eğitim Görülen Fakülte						Kruskall Wallis H Testi			
		n	Ortalama	Med.	Min.	Max.	Ss	Sıra Ort.	H	P	İkili Karşılaştırma
İnanç Boyutu Ölçek Puanı	1=İnsan Ve Toplum Bilimleri	340	37,12	44,00	9,00	45,00	12,18	404,28	32,147	0,0001	1-3 2-3
	2=Mühendislik Ve Doğa Bilimleri	433	37,33	45,00	9,00	45,00	12,55	428,82			
	3=İslami İlimler	91	42,89	45,00	9,00	45,00	7,66	555,48			
	Toplam	864	37,83	45,00	9,00	45,00	12,09				
İbadet Boyutu Ölçek Puanı	1=İnsan Ve Toplum Bilimleri	340	20,47	23,00	6,00	30,00	8,26	404,50	52,251	0,0001	1-3 2-3
	2=Mühendislik Ve Doğa Bilimleri	433	20,90	24,00	6,00	30,00	8,19	417,22			
	3=İslami İlimler	91	26,56	28,00	6,00	30,00	5,29	609,86			
	Toplam	864	21,33	24,00	6,00	30,00	8,16				
Duygu Boyutu Ölçek Puanı	1=İnsan Ve Toplum Bilimleri	340	19,33	22,00	5,00	25,00	6,60	416,47	46,641	0,0001	2-3 1-3
	2=Mühendislik Ve Doğa Bilimleri	433	19,10	22,00	5,00	25,00	6,81	410,26			
	3=İslami İlimler	91	23,07	25,00	5,00	25,00	4,46	598,22			
	Toplam	864	19,61	23,00	5,00	25,00	6,62				
Bilgi Boyutu Ölçek Puanı	1=İnsan Ve Toplum Bilimleri	340	22,24	23,00	7,00	35,00	7,06	421,35	57,906	0,0001	2-3 1-3
	2=Mühendislik Ve Doğa Bilimleri	433	21,77	22,00	7,00	35,00	6,98	402,11			
	3=İslami İlimler	91	27,57	29,00	7,00	35,00	5,38	618,78			
	Toplam	864	22,56	23,00	7,00	35,00	7,07				

Tablo 21: Eğitim Görülen Fakülteye Göre Kruskall Wallis H Testi (Devamı)

Etki Boyutu Ölçek Puanı	1=İnsan Ve Toplum Bilimleri	340	22,05	23,50	7,00	35,00	8,80	395,34	48,587	0,0001	1-3 2-3
	2=Mühendislik Ve Doğa Bilimleri	433	23,06	24,00	7,00	35,00	9,06	426,62			
	3=İslami İlimler	91	28,88	30,00	7,00	35,00	6,75	599,32			
	Toplam	864	23,27	25,00	7,00	35,00	8,96				
Toplam Dindarlık Ölçek Puanı	1=İnsan Ve Toplum Bilimleri	340	121,22	133,00	34,00	170,00	37,47	402,52	65,008	0,0001	1-3 2-3
	2=Mühendislik Ve Doğa Bilimleri	433	122,15	135,00	34,00	170,00	38,98	414,25			
	3=İslami İlimler	91	148,97	156,00	34,00	170,00	26,20	631,35			
	Toplam	864	124,61	137,00	34,00	170,00	38,13				
Kendisinin Dindarlık Puanı	1=İnsan Ve Toplum Bilimleri	340	5,2	6,0	1,0	10,0	2,4	409,65	17,62	0,0001	1-3 2-3
	2=Mühendislik Ve Doğa Bilimleri	433	5,4	6,0	1,0	10,0	2,5	429,63			
	3=İslami İlimler	91	6,4	7,0	1,0	10,0	2,0	531,53			
	Toplam	864	5,4	6,0	1,0	10,0	2,4				

Tablo 18'e bakıldığında çalışmamıza katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri fakültelerine göre dindarlık durumlarını görmekteyiz Kruskall Wallis H Testi ile karşılaştırılması da mevcuttur. Burada "Eğitim görülen fakülte" grupları ile "İnanç Boyutu Ölçek Puanı" açısından anlamlı derecede farklılık görülmektedir ($p < 0,05$). "İslami İlimler" olanlarda "İnanç Boyutu Ölçek Puanı", diğer iki gruba göre anlamlı derecede yüksek görülmektedir. Yapılan çalışmalara baktığımızda Mohammedi'nin çalışmasında Kabil Üniversitesinin çeşitli fakültelerinde yapmış olduğu ankette de ilahiyat fakültesi öğrencilerinin çalışmasındaki diğer fakültele göre dindarlık algılarının daha yüksek olduğu görülmektedir (Mohammedi, 2010:111). Akyüz'ün çalışmasında ilahiyat fakültesi öğrencilerinde eğitim gördükleri sınıflar içerisinde dahi dindarlık açısından farklılık olduğunu dile getirmiştir (Akyüz, 2002: 94-99). Taş'ın çalışmasına bakıldığında da Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencileri ile diğer fakültelede eğitim

gören öğrenciler arasında din anlayışı üzerinde farklılık görüldüğü bu farklılıkta ise dini yaşantıya ilahiyat fakültesi öğrencilerinin daha yatkın olduğu görülmektedir (Taş; 2003: 123-125)

“Eğitim görülen fakülte” grupları ile “İbadet Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı derecede farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “İslami İlimler” olanlarda “İbadet Boyutu Ölçek Puanı”, diğer iki gruba göre anlamlı derecede yüksek görülmektedir. Bununla birlikte Yıldız (2006), Kaya (1998) ve Kimter’in (2002) çalışmalarındaki bulgulara bakıldığında ilahiyat fakültesi öğrencilerinin dini tutum ve davranışlarının diğer fakülte öğrencilerine göre daha duyarlı oldukları görülmektedir. Yapıcı (2003) ve Zengin (2003) tarafından yapılan çalışmalarda ise ilahiyat fakültesi öğrencilerinin hem dinin etkisini daha çok hissettikleri hem de dini değerleri tercih noktasında öncelik tanıdıkları görülmektedir. Bu sonuca göre “Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde İnsan ve Toplum Bilimleri öğrencileri ibadet boyutu en düşük olan öğrencilerdir” hipotezinin doğrulanmadığını görebilmekteyiz (H8)

Turan ve İyibilgin (2018) çalışmasında İlahiyat fakültesi öğrencilerinin tıp fakültesi, sosyoloji bölümü ve güzel sanatlar fakültesi öğrencilerinden daha çok dindar olduklarını ortaya koymuştur. Aynı zamanda Yapıcı (2016) yılında hazırlamış olduğu çalışmasında duygu boyutundan ilahiyat fakültesi öğrencilerinin diğer fakülte öğrencilerine nazaran dini boyutu yüksek düzeyde hissettiklerini saptamıştır. Çavuşoğlu- Bayram (2017) yılında yapmış olduğu çalışma da ilahiyat fakültesi dindarlık düzeylerinin İİBF, fen- edebiyat ve mühendislik fakültesinde okuyan öğrencilerden daha yüksek olduğunu saptamıştır. Aynı şekilde Sezgin (2016) ilahiyat fakültelerinde eğitim gören öğrencilerin diğer fakülteler arasında fark olduğunu ortaya koymuştur.

Tablo 18’e baktığımızda “Eğitim görülen fakülte” grupları ile “Duygu Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı derecede farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “İslami İlimler” olanlarda “Duygu Boyutu Ölçek Puanı”, diğer iki gruba göre anlamlı derecede yüksek görülmektedir. “Eğitim görülen fakülte” grupları ile “Etki Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı derecede farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “İslami İlimler” olanlarda “Etki Boyutu Ölçek Puanı”, diğer iki gruba göre anlamlı derecede yüksek görülmektedir. “Eğitim görülen fakülte” grupları ile “Toplam Dindarlık Ölçek Puanı” değerleri açısından anlamlı derecede farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “İslami İlimler” olanlarda “Toplam Dindarlık Ölçek Puanı” değerleri diğer iki gruba göre anlamlı derecede yüksek görülmektedir. “Eğitim

görülen fakülte” grupları ile “Kendisinin Dindarlık Puanı” değerleri açısından anlamlı derecede farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “İslami İlimler” olanlarda “Kendisinin Dindarlık Puanı” değerleri diğer iki gruba göre anlamlı derecede yüksek görülmektedir.

Tabloya bakıldığında hipotezimizin doğrulandığını görebilmekteyiz. “*Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde İslami İlimler Fakültesi öğrencileri hem Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, hem de İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi öğrencilerinden her boyutta daha dindar*” oldukları ön görülmüştür (H6). İkili karşılaştırmalarda İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinin İnanç, ibadet, duygu, etki ve bilgi boyutlarında aldıkları puanlar diğer fakültelerden daha fazladır. Aynı zamanda toplam dindarlık ölçeğine bakıldığı zaman da İslami İlimler Fakültesi öğrencilerini diğer iki gruba göre anlamlı derecede yüksek olduğunu görebilmekteyiz. İlahiyat fakültesi ve İslami ilimler Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin diğer iki fakültenin öğrencilerine nazaran daha muhafazakâr olduklarını düşünerek bu sonuçların çıkması bu farkın neden olduğunu açıklayabilmektedir (Yıldırım, 2019: 90). Diğer Fakültelerin ders programları İslami İlimler fakültesinde okuyan öğrencilerin programlarına nazaran daha farklı olması da bilgi boyutunda anlamlı derecede farkın olmasını bizlere açıklamaktadır. Nitekim İslami İlimler Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin programları dini noktada diğer fakültelerden oldukça farklı olduğunu görebilmekteyiz. Bununla birlikte “*Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde üç fakültenin öğrencileri arasında inanç boyutu diğer boyutlardan daha yüksektir*” hipotezimizin doğrulandığını görebilmekteyiz. (H7).

“Eğitim görülen fakülte” grupları ile “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı derecede farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “İslami İlimler” olanlarda “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı” değerleri diğer iki gruba göre anlamlı derecede yüksek görülmektedir. Aynı zamanda “Mühendislik ve Doğa Bilimleri” olanlarda “İnsan ve Toplum Bilimlerine” göre anlamlı derecede yüksek görülmektedir. Bu bilgiye göre “*Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde üç fakültenin bilgi boyutu arasında farklılık vardır*” hipotezimiz doğrulanmıştır. (H9).

Yapılan çalışmalara da bakıldığında din eğitiminin yapıldığı ilahiyat fakültesi hariç diğer iki bölümde dindarlık arasında genel olarak ters yönlü bir ilişki söz konusudur. Bu durum eğitim görülen ders müfredatından, din ve bilimin kimi zaman karşı karşıya kalmasından, üniversite ortamının getirmiş olduğu zihni yapıdan, sosyo-kültürel değerlerin çoğu zaman eleştiriye maruz kalmasından kaynaklanabilmektedir.

4.3.4. Eğitim Görülen Sınıf Değişkeni ve Dindarlık Boyutu İlişkisi

Tablo 22: Eğitim Görülen Sınıfa Göre Kruskal Wallis H Testi

		Eğitim Görülen Sınıf						Kruskall Wallis H Testi			
		n	Ortalama	Med.	Min.	Max.	ss	Sıra Ort.	H	p	İkili Karşılaştırma
İnanç Boyutu Ölçek Puanı	1=Hazırlık	228	39,46	45,00	9,00	45,00	10,16	447,79	3,345	0,502	-
	2=1.sınıf	247	38,17	45,00	9,00	45,00	11,73	435,68			
	3=2.sınıf	133	37,66	45,00	9,00	45,00	12,40	435,92			
	4=3.sınıf	115	37,19	45,00	9,00	45,00	12,81	425,45			
	5=4.sınıf	141	35,29	45,00	9,00	45,00	14,22	404,71			
	Toplam	864	37,83	45,00	9,00	45,00	12,09				
İbadet Boyutu Ölçek Puanı	1=Hazırlık	228	22,25	24,50	6,00	30,00	7,20	447,80	1,439	0,837	-
	2=1.sınıf	247	21,25	24,00	6,00	30,00	8,10	429,09			
	3=2.sınıf	133	21,04	24,00	6,00	30,00	8,01	417,86			
	4=3.sınıf	115	21,04	24,00	6,00	30,00	8,65	433,09			
	5=4.sınıf	141	20,47	24,00	6,00	30,00	9,32	427,06			
	Toplam	864	21,33	24,00	6,00	30,00	8,16				
Duygu Boyutu Ölçek Puanı	1=Hazırlık	228	20,75	23,00	5,00	25,00	5,57	461,58	5,241	0,263	-
	2=1.sınıf	247	19,49	22,00	5,00	25,00	6,55	424,04			
	3=2.sınıf	133	19,71	23,00	5,00	25,00	6,66	436,70			
	4=3.sınıf	115	18,92	22,00	5,00	25,00	6,97	411,38			
	5=4.sınıf	141	18,45	22,00	5,00	25,00	7,68	413,56			
	Toplam	864	19,61	23,00	5,00	25,00	6,62				

Tablo 23: Eğitim Görülen Sınıfa Göre Kruskal Wallis H Testis (Devamı)

Bilgi Boyutu Ölçek Puanı	1=Hazırlık	228	23,24	23,00	7,00	35,00	6,58	454,02	4,486	0,344	-
	2=1.sınıf	247	22,46	22,00	7,00	35,00	6,76	426,87			
	3=2.sınıf	133	21,77	22,00	7,00	35,00	7,10	402,25			
	4=3.sınıf	115	22,24	22,00	7,00	35,00	7,47	420,17			
	5=4.sınıf	141	22,67	24,00	7,00	35,00	7,93	446,14			
	Toplam	864	22,56	23,00	7,00	35,00	7,07				
Etki Boyutu Ölçek Puanı	1=Hazırlık	228	25,09	26,00	7,00	35,00	7,80	476,29	10,493	0,033	2-1 3-1 4-1 5-1
	2=1.sınıf	247	22,66	24,00	7,00	35,00	8,89	413,79			
	3=2.sınıf	133	23,24	25,00	7,00	35,00	9,25	433,94			
	4=3.sınıf	115	22,55	24,00	7,00	35,00	9,38	416,68			
	5=4.sınıf	141	22,05	24,00	7,00	35,00	9,83	406,01			
	Toplam	864	23,27	25,00	7,00	35,00	8,96				
Toplam Dindarlık Ölçek Puanı	1=Hazırlık	228	130,79	139,00	34,00	170,00	33,00	462,31	4,459	0,347	-
	2=1.sınıf	247	124,02	136,00	34,00	170,00	37,10	423,31			
	3=2.sınıf	133	123,42	135,00	34,00	170,00	38,44	423,00			
	4=3.sınıf	115	121,95	137,00	34,00	170,00	40,23	421,50			
	5=4.sınıf	141	118,92	139,00	34,00	170,00	44,30	418,33			
	Toplam	864	124,61	137,00	34,00	170,00	38,13				

Tablo 24: Eğitim Görülen Sınıfa Göre Kruskal Wallis H Testis (Devamı)

Kendisinin Dindarlık Puanı	1=Hazırlık	228	5,7	6,0	1,0	10,0	2,2	458,44	5,085	0,279	-
	2=1.sınıf	247	5,4	6,0	1,0	10,0	2,4	424,63			
	3=2.sınıf	133	5,6	6,0	1,0	10,0	2,5	444,58			
	4=3.sınıf	115	5,2	6,0	1,0	10,0	2,5	409,72			
	5=4.sınıf	141	5,1	6,0	1,0	10,0	2,7	411,53			
	Toplam	864	5,4	6,0	1,0	10,0	2,4				

Tablo 19'a bakıldığında eğitim görülen sınıf grupları arasındaki ölçek puanlarını görmekteyiz. Burada "İnanç Boyutu Ölçek Puanı", "İbadet Boyutu Ölçek Puanı", "Duygu Boyutu Ölçek Puanı", "Bilgi Boyutu Ölçek Puanı" açısından anlamlı derecede bir farklılık görülmemektedir ($p>0,05$). Ancak "Etki Boyutu Ölçek Puanı" açısından bakıldığında "Hazırlık" olanlar diğer gruplara göre anlamlı derece yüksek görülmektedir. Üniversite hayatı dinin günlük hayata ve tercihlerine etki etmesini zayıflatmış olabilmektedir.

Bu tabloya bakıldığında "Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesindeki öğrencilerin sınıf arttıkça her boyutta dindarlık azalmaktadır" hipotezimizin doğrulanmadığını görebilmekteyiz (H5). Azalma sınıflar arasında düzenli olarak işlenirse de hazırlık sınıfından birinci sınıfa geçen öğrenciler her boyutta bir azalma ile karşılaşmıştır. Burada Toplam Dindarlık Ölçeği puanına bakıldığında ise sınıf arttıkça bir azalmayı görebiliyoruz. Aynı zamanda öğrencilerin kendi dindarlıklarının puanlanması istendiğinde en yüksek puanı yine hazırlık sınıfında okuyan öğrenciler vermiştir.

4.3.5.Bitirilen Lise Türü Değişkeni ve Dindarlık Boyutu İlişkisi

Tablo 25: Bitirilen Lise Türüne Göre Kruskall Wallis H Testi

		Bitirilen Lise Türü						Kruskall Wallis H Testi			
		n	Ortalama	Med.	Min.	Max.	ss	Sıra Ort.	H	p	İkili Karşılaştırma
İnanç Boyutu Ölçek Puanı	1=Anadolu veya Fen Lisesi	567	36,35	44,00	9,00	45,00	12,91	402,05	37,016	0,0001	3-1 3-2 3-4
	2=Meslek Lisesi	39	38,36	45,00	9,00	45,00	11,78	447,92			
	3=İmam Hatip Lisesi	155	42,43	45,00	9,00	45,00	7,82	524,51			
	4=Diğer	103	38,90	45,00	9,00	45,00	11,08	455,83			
	Toplam	864	37,83	45,00	9,00	45,00	12,09				
İbadet Boyutu Ölçek Puanı	1=Anadolu veya Fen Lisesi	567	19,95	22,00	6,00	30,00	8,29	385,67	79,859	0,0001	3-1 3-2 3-4
	2=Meslek Lisesi	39	21,05	24,00	6,00	30,00	7,65	405,74			
	3=İmam Hatip Lisesi	155	25,85	28,00	6,00	30,00	5,67	582,34			
	4=Diğer	103	22,22	25,00	6,00	30,00	8,27	474,94			
	Toplam	864	21,33	24,00	6,00	30,00	8,16				
Duygu Boyutu Ölçek Puanı	1=Anadolu veya Fen Lisesi	567	18,61	22,00	5,00	25,00	7,01	393,41	54,776	0,0001	3-1 3-2 3-4
	2=Meslek Lisesi	39	20,00	23,00	5,00	25,00	6,27	440,24			
	3=İmam Hatip Lisesi	155	22,52	25,00	5,00	25,00	4,50	555,49			
	4=Diğer	103	20,57	23,00	5,00	25,00	5,79	459,65			
	Toplam	864	19,61	23,00	5,00	25,00	6,62				
Bilgi Boyutu Ölçek Puanı	1=Anadolu veya Fen Lisesi	567	21,50	22,00	7,00	35,00	7,18	394,77	48,782	0,0001	3-1 3-2 3-4
	2=Meslek Lisesi	39	23,85	24,00	9,00	33,00	5,51	473,83			
	3=İmam Hatip Lisesi	155	25,77	26,00	7,00	35,00	6,14	549,85			
	4=Diğer	103	23,10	24,00	7,00	35,00	6,76	447,96			
	Toplam	864	22,56	23,00	7,00	35,00	7,07				

Tablo 26: Bitirilen Lise Türüne Göre Kruskall Wallis H Testi (Devamı)

Etki Boyutu Ölçek Puanı	1=Anadolu veya Fen Lisesi	567	21,60	23,00	7,00	35,00	9,00	384,07	70,653	0,0001	3-1 3-2 3-4
	2=Meslek Lisesi	39	24,38	26,00	7,00	35,00	8,58	460,13			
	3=İmam Hatip Lisesi	155	27,89	30,00	7,00	35,00	6,83	563,87			
	4=Diğer	103	25,15	28,00	7,00	35,00	8,93	490,97			
	Toplam	864	23,27	25,00	7,00	35,00	8,96				
Toplam Dindarlık Ölçek Puanı	1=Anadolu veya Fen Lisesi	567	118,00	129,00	34,00	170,00	39,41	384,77	76,436	0,0001	3-1 3-2 3-4
	2=Meslek Lisesi	39	127,64	140,00	54,00	164,00	32,82	436,72			
	3=İmam Hatip Lisesi	155	144,46	152,00	34,00	170,00	26,47	578,07			
	4=Diğer	103	129,94	142,00	34,00	170,00	36,74	474,60			
	Toplam	864	124,61	137,00	34,00	170,00	38,13				
Kendisinin Dindarlık Puanı	1=Anadolu veya Fen Lisesi	567	5,1	6,0	1,0	10,0	2,5	402,60	31,649	0,0001	3-1 3-2 3-4
	2=Meslek Lisesi	39	5,3	6,0	1,0	9,0	2,3	422,09			
	3=İmam Hatip Lisesi	155	6,3	7,0	1,0	10,0	2,0	525,11			
	4=Diğer	103	5,7	6,0	1,0	10,0	2,4	461,68			
	Toplam	864	5,4	6,0	1,0	10,0	2,4				

Bitirilen lise türleri arasında “İnanç Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir. ($p<0,05$). “İmam Hatip Lisesi” olanlarda “İnanç Boyutu Ölçek Puanı”, diğer liselere göre anlamlı derecede yüksek görülmektedir (Tablo 20).

Bitirilen lise türleri arasında “İbadet Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “İmam Hatip Lisesi” olanlarda “İbadet Boyutu Ölçek Puanı”, “Duygu Boyutu Ölçek Puanı” “Etki Boyutu Ölçek Puanı” ve “Etki Boyutu Ölçek Puanı” diğer liselere göre anlamlı derecede yüksek görülmektedir. Yapılan çalışmalarda bakıldığında Uysal’ın (1994) İmam-Hatip lisesi mezunlarının oruç tutma davranışının yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Bu bağlamda İHL mezunlarının %90,2’si oruç

tutarken, bu oran lise mezunlarında %48,3' düştüğü görülmüştür (Uysal, 1994). Yıldırım'ın (2019) çalışmasına bakıldığında da İHL mezunlarının dindarlık düzeylerin diğer liselere oranla daha yüksek çıktığı görülmüştür. Bunun nedeni olarak imam- hatip liselerinin ders müfredatı olduğunu düşünmekteyiz. Bununla birlikte imam hatip okullarının üç özelliği literatür taramasında karşımıza çıkmıştır. Mesleki eğitim, din eğitimi ve akademik eğitim özelliklerini içerisinde barındırdığı için hem öğrencilerin hem velilerin memnuniyet seviyesi yüksek olan eğitim kurumlarından olduğu görülmüştür Burada öğrencilerin din eğitimi alması da ilerleyen süreçteki din algılarının oluşumunda oldukça büyük bir etkiye sahip olduğu görülmüştür (Acar, 2022: 311).

Bitirilen lise türleri arasında “Toplam Dindarlık Ölçek Puanı” açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p < 0,05$). “İmam Hatip Lisesi” olanlarda “Toplam Dindarlık Ölçek Puanı”, diğer liselere göre anlamlı derecede yüksek görülmektedir. Kula (2001) yaptığı çalışmada uygulamış olduğu dindarlık ölçeğinden en yüksek puanı İmam Hatip Lisesi en düşük puanı ise Anadolu Lisesi öğrencilerinin aldığı görülmektedir (Kula 2001).

4.3.6.Ailenin Gelir Miktarı Değişkeni ve Dindarlık Boyutu İlişkisi

Tablo 27: Ailenin Gelir Miktarına Göre Kruskall Wallis H Testi

		Ailenin Gelir Miktarı						Kruskall Wallis H Testi			
		n	Ortalama	Med.	Min.	Max.	ss	Sıra Ort.	H	p	İkili Karşılaştırma
İnanç Boyutu Ölçek Puanı	1=4250 TL veya daha az	85	39,07	45,00	9,00	45,00	11,62	452,85	34,392	0,0001	6-1 6-2 6-3 6-4 6-5
	2=4251-5500 TL	120	39,68	45,00	9,00	45,00	10,94	477,86			
	3=5501-7500 TL	157	40,65	45,00	9,00	45,00	9,20	478,98			
	4=7501-10000 TL	170	37,06	45,00	9,00	45,00	13,06	430,11			
	5=10001-15000 TL	175	38,36	45,00	9,00	45,00	11,33	428,70			
	6= 15001 TL veya daha fazla	157	33,18	42,00	9,00	45,00	14,08	347,15			
	Toplam	864	37,83	45,00	9,00	45,00	12,09				

Tablo 28: Ailenin Gelir Miktarına Göre Kruskal Wallis H Testi (Devamı)

İbadet Boyutu Ölçek Puanı	1=4250 TL veya daha az	85	23,32	26,00	6,00	30,00	7,60	496,33	26,024	0,0001	6-1 6-2 6-3 6-4 6-5
	2=4251-5500 TL	120	22,53	25,50	6,00	30,00	7,41	460,81			
	3=5501-7500 TL	157	23,04	25,00	6,00	30,00	7,04	478,50			
	4=7501-10000 TL	170	20,81	23,00	6,00	30,00	8,55	421,31			
	5=10001-15000 TL	175	20,94	23,00	6,00	30,00	7,82	413,75			
	6=15001 TL veya daha fazla	157	18,60	21,00	6,00	30,00	9,17	363,32			
	Toplam	864	21,33	24,00	6,00	30,00	8,16				
Duygu Boyutu Ölçek Puanı	1=4250 TL veya daha az	85	21,08	24,00	5,00	25,00	6,19	502,63	37,489	0,0001	6-1 6-2 6-3 6-4 6-5
	2=4251-5500 TL	120	21,12	24,00	5,00	25,00	5,72	487,22			
	3=5501-7500 TL	157	20,96	23,00	5,00	25,00	5,43	474,32			
	4=7501-10000 TL	170	18,86	21,00	5,00	25,00	7,12	410,00			
	5=10001-15000 TL	175	19,62	22,00	5,00	25,00	6,26	419,84			
	6=15001 TL veya daha fazla	157	17,11	20,00	5,00	25,00	7,55	349,36			
	Toplam	864	19,61	23,00	5,00	25,00	6,62				
Bilgi Boyutu Ölçek Puanı	1=4250 TL veya daha az	85	24,56	26,00	7,00	35,00	7,53	508,48	24,752	0,0001	1-3 1-4 1-5 1-6 2-3 2-4 2-5 2-6
	2=4251-5500 TL	120	24,14	25,00	8,00	35,00	6,53	488,16			
	3=5501-7500 TL	157	23,24	23,00	8,00	35,00	6,85	452,28			
	4=7501-10000 TL	170	21,75	22,00	7,00	35,00	7,24	405,94			
	5=10001-15000 TL	175	22,10	22,00	7,00	35,00	6,64	411,95			
	6=15001 TL veya daha fazla	157	21,01	22,00	7,00	35,00	7,24	380,71			
	Toplam	864	22,56	23,00	7,00	35,00	7,07				

Tablo 29: Ailenin Gelir Miktarına Göre Kruskall Wallis H Testi (Devamı)

Etki Boyutu Ölçek Puanı	1=4250 TL veya daha az	85	25,85	27,00	7,00	35,00	8,60	507,45	43,693	0,0001	6-1 6-2 6-3 6-4 6-5
	2=4251-5500 TL	120	25,79	28,00	7,00	35,00	8,34	505,16			
	3=5501-7500 TL	157	25,15	26,00	7,00	35,00	7,55	476,53			
	4=7501-10000 TL	170	22,45	25,00	7,00	35,00	9,41	413,08			
	5=10001-15000 TL	175	22,23	24,00	7,00	35,00	8,65	398,24			
	6=15001 TL veya daha fazla	157	20,14	21,00	7,00	35,00	9,52	351,58			
	Toplam	864	23,27	25,00	7,00	35,00	8,96				
Toplam Dindarlık Ölçek Puanı	1=4250 TL veya daha az	85	133,88	146,00	34,00	170,00	36,94	506,78	40,532	0,0001	6-1 6-2 6-3 6-4 6-5
	2=4251-5500 TL	120	133,26	143,50	36,00	170,00	34,33	494,25			
	3=5501-7500 TL	157	133,03	142,00	39,00	170,00	30,95	477,52			
	4=7501-10000 TL	170	120,93	135,50	34,00	170,00	40,46	410,59			
	5=10001-15000 TL	175	123,25	131,00	34,00	170,00	35,85	410,50			
	6=15001 TL veya daha fazla	157	110,04	120,00	34,00	170,00	42,86	348,32			
	Toplam	864	124,61	137,00	34,00	170,00	38,13				
Kendisinin Dindarlık Puanı	1=4250 TL veya daha az	85	5,9	6,0	1,0	10,0	2,4	479,51	37,035	0,0001	6-1 6-2 6-3 6-4 6-5
	2=4251-5500 TL	120	5,8	6,0	1,0	10,0	2,4	472,29			
	3=5501-7500 TL	157	6,1	7,0	1,0	10,0	2,2	498,04			
	4=7501-10000 TL	170	5,1	6,0	1,0	10,0	2,5	403,27			
	5=10001-15000 TL	175	5,4	6,0	1,0	10,0	2,2	425,35			
	6=15001 TL veya daha fazla	157	4,5	5,0	1,0	10,0	2,7	350,72			
	Toplam	864	5,4	6,0	1,0	10,0	2,4				

Din ve ekonomi ilişkisi ile ilgili yapılan araştırmalarda dinin kimi zaman bağımsız değişken ya da ekonomiyi şekillendiren bir güç olduğu ya da sosyo- ekonomik şartlardan etkilendiği göstermektedir. Sosyolojik bir varsayım olarak toplumdaki bütün fenomenlerin birbirileri ile bağlantısı olduğunu düşündüğümüzde toplumun iki temel kurumu olan din ve ekonomi arasında sürekli devam eden bir etkileşimden söz edebiliriz (Usta, 2015: 535).

Yapılan çalışmalara bakıldığında Hökeleli (2010), ekonomik düzeyi alt ve orta gelirli ailenin neden daha dindar, zengin olarak kabul edilen ailelerin ise neden daha modern ve sekiler olduğunu yoksulluğun vermiş olduğu psikolojik eksiklikten kaynaklandığını dile getirmektedir. Bununla birlikte Max Weber dinler oluşumlarını alt sınıflarda tamamlamıştır. Zenginlerin maddi açıdan zaten hayatlarını deva ettirdiklerini, rahata erdiklerini ve kurtuluş arzularının yoksul insanlara göre nerdeyse hiç olmadığını dile getirmiştir (Kurt, 2009: 1-18).

Bireysel olarak dindarlığın farklılaşmasında sadece tek bir değişken söz konusu değildir aynı zamanda ailenin gelir miktarı da bu dindarlık algısının farklılaşmasında önemli rol oynamaktadır. Yapıcı (2006) çalışmasına bakıldığında dinin etkisini en çok hisseden kesimin ekonomik açıdan orta halli olarak kabul edenler olduğunu saptamıştır. Çalışmasında sadece orta halli olanların değil ekonomik açıdan kendilerini standartların altında görenlerin, üst düzey gelirli olanlara nispetle daha çok dinin etkisinde kaldığını görebilmekteyiz.

Onay'ın (2004) farklı ülkelerde yapmış olduğu çalışmalara bakıldığında dinin etkisinin daha fazla hissedenlerin orta düzey gelirleri olan insanların oluşturduğunu görebilmekteyiz. Gelir düzeyleri üst sınıf olanların dinin daha çok faaliyet kısmında yer aldığını, sosyalleşmek için dinin getirilerini kullandıklarını söylerken, gelir düzeyi alt sınıf olanların ise dini noktada daha çok duygusallığı ile ilgilendiklerini dile getirebiliriz.

Tablo 21'e bakıldığında ailenin gelir düzeyleri arasında "İbadet Boyutu Ölçek Puanı" açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0,05$). "15001 TL veya daha fazla" olanlarda "İbadet Boyutu Ölçek Puanı", diğer gruplara göre anlamlı derecede düşük görülmektedir. Hülür ve Kalender (2003) yılında yapmış oldukları çalışmada gelir düzeyinin artmasıyla birlikte bireylerin dini yaşayışlarında da azalma olduğunu ortaya koymuştur. Analiz sonuçlarımızda dindarlık düzeyinde gelir miktarına göre düzenli azalma

veya düzenli olarak artıma görülmemektedir ancak “İbadet Boyutu Ölçek Puanı” açısından gelir seviyesi en yüksek olan katılımcıların dindarlık düzeylerinin en düşük puanı aldığını görebilmekteyiz. Bu nedenle “*Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesindeki öğrencilerin gelir durumu ile genel olarak dindarlıkları arasında ilişki vardır. Bu ilişkide gelir azaldıkça dindarlık artmaktadır.*” Hipotezimizin doğrulanmadığını görmekteyiz (H4).

Ailenin gelir düzeyleri arasında “İnanç Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “15001 TL veya daha fazla” olanlarda “İnanç Boyutu Ölçek Puanı”, diğer gruplara göre anlamlı derecede düşük görülmektedir. Ailenin gelir düzeyleri arasında “Duygu Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0,05$). 15001 TL veya daha fazla” olanlarda “Duygu Boyutu Ölçek Puanı”, “4250 TL veya daha az”, “4251-5500 TL” ve “5501-7500 TL” olanlara göre anlamlı derecede daha düşük görülmektedir. Ailenin gelir düzeyleri arasında “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı”, “4250 TL veya daha az” ve “4251-5500 TL” olanlarda diğer gruplara göre anlamlı derecede daha yüksek görülmektedir. Ailenin gelir düzeyleri arasında “Etki Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0,05$). 15001 TL veya daha fazla” olanlarda “Etki Boyutu Ölçek Puanı” diğer gruplara göre anlamlı derecede daha düşük görülmektedir. Yıldırım (2019) çalışmasında 2000 TL ve altı gelir sahibi olan bireylerin daha yüksek gelirli bireylere göre dini noktada daha iyi olduklarını ortaya koymuştur.

4.3.7.Üniversiteye Başlamadan Önce Yaşanılan Yer Değişkeni ve Dindarlık Boyutu İlişkisi

Tablo 30: Üniversiteye Başlamadan Önce Yaşanılan Yere Göre Kruskall Wallis H Testi

		Üniversiteye Başlamadan Önce Yaşadığımız Yerleşim Yeri						Kruskall Wallis H Testi			
		n	Ort.	Med.	Min.	Max.	Ss	Sıra Ort.	H	P	İkili Karşılaştırma
İnanç Boyutu Ölçek Puanı	1=İl	175	39,38	45,00	9,00	45,00	10,44	453,55	12,872	0,005	4-1 4-2 4-3
	2=İlçe	126	39,25	45,00	9,00	45,00	10,39	438,88			
	3=Köy-Kasaba	46	43,50	45,00	9,00	45,00	5,46	528,67			
	4=Büyükşehir	517	36,46	45,00	9,00	45,00	13,15	415,26			
	Toplam	864	37,83	45,00	9,00	45,00	12,09				
İbadet Boyutu Ölçek Puanı	1=İl	175	22,56	26,00	6,00	30,00	7,72	470,18	20,278	0,0001	4-1 4-3 2-3
	2=İlçe	126	21,54	23,50	6,00	30,00	7,42	425,73			
	3=Köy-Kasaba	46	25,41	27,50	6,00	30,00	5,35	559,35			
	4=Büyükşehir	517	20,49	23,00	6,00	30,00	8,52	410,11			
	Toplam	864	21,33	24,00	6,00	30,00	8,16				
Duygu Boyutu Ölçek Puanı	1=İl	175	20,46	23,00	5,00	25,00	5,97	457,93	21,933	0,0001	1-3 2-3 4-3
	2=İlçe	126	19,99	22,00	5,00	25,00	5,72	429,07			
	3=Köy-Kasaba	46	23,46	25,00	17,00	25,00	2,24	578,43			
	4=Büyükşehir	517	18,89	22,00	5,00	25,00	7,13	411,74			
	Toplam	864	19,61	23,00	5,00	25,00	6,62				
Bilgi Boyutu Ölçek Puanı	1=İl	175	23,54	24,00	7,00	35,00	6,76	466,63	26,266	0,0001	1-3 2-3 4-3
	2=İlçe	126	21,95	22,00	7,00	35,00	6,95	410,01			
	3=Köy-Kasaba	46	27,09	27,50	13,00	35,00	6,09	590,96			
	4=Büyükşehir	517	21,98	22,00	7,00	35,00	7,11	412,33			
	Toplam	864	22,56	23,00	7,00	35,00	7,07				
Etki Boyutu Ölçek Puanı	1=İl	175	24,30	26,00	7,00	35,00	8,62	459,53	20,393	0,0001	1-3 2-3 4-3
	2=İlçe	126	23,20	25,00	7,00	35,00	7,94	420,41			
	3=Köy-Kasaba	46	28,41	29,50	13,00	35,00	5,96	575,11			
	4=Büyükşehir	517	22,49	24,00	7,00	35,00	9,35	413,61			
	Toplam	864	23,27	25,00	7,00	35,00	8,96				

Tablo 31: Üniversiteye Başlamadan Önce Yaşanılan Yere Göre Kruskall Wallis H Testi (Devamı)

Toplam Dindarlık Ölçek Puanı	1=İl	175	130,23	142,00	34,00	170,00	34,88	467,73	26,812	0,0001	1-3 2-3 4-3 4-1
	2=İlçe	126	125,93	135,50	34,00	170,00	33,83	424,02			
	3=Köy-Kasaba	46	147,87	151,50	109,00	170,00	17,66	590,46			
	4=Büyükşehir	517	120,31	136,00	34,00	170,00	40,48	408,59			
	Toplam	864	124,61	137,00	34,00	170,00	38,13				
Kendisinin Dindarlık Puanı	1=İl	175	5,6	6,0	1,0	10,0	2,4	458,11	11,356	0,01	2-3 4-3
	2=İlçe	126	5,3	6,0	1,0	10,0	2,2	417,07			
	3=Köy-Kasaba	46	6,5	6,5	1,0	10,0	1,9	531,40			
	4=Büyükşehir	517	5,3	6,0	1,0	10,0	2,5	418,79			
	Toplam	864	5,4	6,0	1,0	10,0	2,4				

İnsanların ikamet ettikleri bölgeler sosyal hayatlarını etkilediği gibi dini yaşantılarını da etkilemektedir. Kırsal alanda yaşayan bireylerin şehirde yaşayanlara göre dini yaşantıları hem nicelik hem de nitelik açısından farklılık gösterebilmektedir (Kurt, 2009: 16). Tablo 22'ye baktığımızda öğrencilerin üniversiteye gelmeden önce yaşanılan yer değişimi ve dindarlık boyutlarıyla olan ilişkisinin analizinden bahsedilmiştir. Öncelikle literatüre bakıldığı zaman kırsal kesimde yaşayan insanların kentte yaşayan insanlara nispetle daha dindar olduklarını görebilmekteyiz. Kurt (2009) çalışmasında da aynı hem nitelik hem nicelik bakımından dindarlıklarını farklı yaşadıklarını dile getirmektedir. Kırsal-kent ayrımını sosyolojide sıkça görebilmekteyiz. Nitekim Tönnies'in cemaat-cemiyet ayrımı, Durkheim'in mekanik ve organik toplum ayrımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda bireyselleşme, sekülerleşme, dünyevileşme kavramları da karşımıza çıkabilmektedir. Günay'ın (1999) çalışmasına bakıldığında da Erzurum ve çevresinde yaşanan dini yaşantının kırsal kesime doğru gelindikçe şiddetinin arttığını, kente doğru gelindikçe dini yaşantının şiddetinin azaldığını dile getirmiştir. Hayatının büyük çoğunluğunu kırsal kesimde geçirenlerin kent yaşamına geldiklerinde dini yaşantılarında azalmanın olacaktır. Bunun sebebi olarak kırsalda karışıklıktan uzak, sade bir yaşantının olduğu dile getirilmiştir (Eyüpoğlu, 2007: 247).

Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bazı çalışmalarda ise hayatının çoğunu köyde veya kasabada geçirenlerin dindarlıklarını şehirde yaşayanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir (Mutlu, 1989:121 – Aydemir,2005:103). Fırat'ın (1997) çalışmasına bakıldığında hayatını köyde geçirmiş bireylerin şehirde geçirmiş bireylere göre inanç

noktasında daha rasyonel olduklarını dile getirmiştir. Bizim çalışmamıza bakıldığında ise üniversiteye başlamadan önce yaşanan yerleşim yerleri arasında “İnanç Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “Büyükşehir” olanlarda “İnanç Boyutu Ölçek Puanı” diğer yerleşim yerlerine göre anlamlı derecede daha düşük görülmektedir. “İbadet Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “Büyükşehir” olanlarda “İbadet Boyutu Ölçek Puanı”, “İl” ve “Köy-Kasaba” olanlara göre anlamlı derecede daha düşük görülmektedir. “İlçe” olanlarda “İbadet Boyutu Ölçek Puanı” “Köy-Kasaba” olanlara göre anlamlı derecede daha düşük görülmektedir.

Üniversiteye başlamadan önce yaşanan yerleşim yerleri arasında “Duygu Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “İl”, “İlçe” ve “Büyükşehir” olanlarda “Duygu Boyutu Ölçek Puanı”, “Köy-Kasaba” olanlara göre anlamlı derecede daha düşük görülmektedir.

Üniversiteye başlamadan önce yaşanan yerleşim yerleri arasında “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “İl”, “İlçe” ve “Büyükşehir” olanlarda “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı”, “Köy-Kasaba” olanlara göre anlamlı derecede daha düşük görülmektedir.

Üniversiteye başlamadan önce yaşanan yerleşim yerleri arasında “Etki Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “İl”, “İlçe” ve “Büyükşehir” olanlarda “Etki Boyutu Ölçek Puanı”, “Köy-Kasaba” olanlara göre anlamlı derecede daha düşük görülmektedir.

Üniversiteye başlamadan önce yaşanan yerleşim yerleri arasında “Toplam Dindarlık Ölçek Puanı” açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “İl”, “İlçe” ve “Büyükşehir” olanlarda “Toplam Dindarlık Ölçek Puanı”, “Köy-Kasaba” olanlara göre anlamlı derecede daha düşük görülmektedir. “Büyükşehir” olanlarda “Toplam Dindarlık Ölçek Puanı”, “İl” olanlara göre anlamlı derecede daha düşük görülmektedir.

Üniversiteye başlamadan önce yaşanan yerleşim yerleri arasında “Kendisinin Dindarlık Puanı” açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “İlçe” ve “Büyükşehir” olanlarda “Kendisinin Dindarlık Puanı”, “Köy-Kasaba” olanlara göre anlamlı derecede daha düşük görülmektedir.

SONUÇ

Çalışmamızda uygulanan ölçek Prof. Dr. Zekiye Demir tarafından hazırlanmıştır. Ölçek Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi ve İslami İlimler Fakültesinde öğrenim gören öğrencilere uygulanarak veri elde edilmiştir. Araştırmaya toplam 864 öğrenci katılım sağlamıştır. Bu katılımın %55.8'i kadın, %44.2'si erkektir.

Çalışmamızın anket kısmı 7 değişkene bağlı olarak yorumlanmıştır. Bununla birlikte çalışmadan elde edilen veriler SPSS 22 paket programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılmamasından dolayı, ikili gruplar arasında karşılaştırmalarda; Mann-Whitney U testi üç veya daha fazla gruplar arasındaki karşılaştırmalarda ise Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Ölçek puanları arası ilişkilerde ise Spearman korelasyon testi analizi kullanılmıştır. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metod kullanılmıştır.

Çalışmamızda Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi (AYBÜ) İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi (İTBF), Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi (MDBF) ve İslami İlimler Fakültesinde (İİF) öğrenim gören öğrencilerin dini inanç, tutum ve davranışları arasında fark olduğu görülmüştür. Bununla birlikte ankete katılan kız öğrencilerin, erkek öğrencilerden daha dindar olduğu sonucuna varılmıştır.

Çalışmamızda yaş grupları değişkenine bakıldığında yapılan çalışmalardan farklı bir sonucun ortaya çıktığını görmekteyiz. Nitekim Yaş grupları arasında “İbadet Boyutu Ölçek Puanı”, “İbadet Boyutu Ölçek Puanı”, “Duygu Boyutu Ölçek Puanı”, “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı” “Etki Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı derecede farklılık görülmektedir. Geçmiş çalışmalarda yaş ilerledikçe dindarlığın azaldığı görülmektedir.

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesindeki öğrencilerin sınıf arttıkça her boyutta dindarlık azaldığı sonucuna varılmıştır. Azalma sınıflar arasında düzenli olarak işlenmesi de hazırlık sınıfından birinci sınıfa geçen öğrenciler her boyutta bir azalması daha çarpıcı olarak görülmüştür. Azalmaya rağmen genel olarak değerlendirildiğinde Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde İslami İlimler Fakültesi öğrencileri hem Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, hem de İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi öğrencilerinden her boyutta daha dindar sayılabilecek bulgu elde edilmiştir. İkili karşılaştırmalarda İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinin inanç, ibadet, duygu, etki ve bilgi boyutlarında aldıkları

puanlar diğer fakültelerden daha fazladır. Aynı zamanda toplam dindarlık ölçeğine bakıldığında zaman da İslami İlimler Fakültesi öğrencilerini diğer iki gruba göre anlamlı derece de yüksek olduğunu görebilmekteyiz. İlahiyat fakültesi ve İslami ilimler Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin diğer iki fakültenin öğrencilerine nazaran daha muhafazakâr olduklarını düşünerek bu sonuçların çıkması bu farkın neden olduğunu açıklayabilmektedir. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde üç fakültenin öğrencileri arasında inanç boyutu diğer boyutlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Bununla birlikte Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde İnsan ve Toplum Bilimleri öğrencileri ibadet boyutu en düşük olan öğrencilerdir. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde üç fakültenin bilgi boyutu arasında farklılık vardır. Katılımcıların mezun olunan liseye bakıldığında, imam-hatip lisesinden mezun olan katılımcıların dini hassasiyetlerinin diğer seçeneklere göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Gelir düzeyi ile dindarlığı arasında ilişki ile ilgili varsayılan bir husus, gelir düzeyinin artmasıyla bireylerin dini yaşayışlarında azalma olduğudur. Ancak bizim çalışmamıza bakıldığında yapılan analiz sonuçlarımızda dindarlığın beş boyutu ile ilgili herboyutta gelir miktarına göre düzenli azalma veya düzenli olarak artıma görülmemektedir. Ancak “İbadet Boyutu Ölçek Puanı” açısından gelir seviyesi en yüksek olan katılımcıların dindarlık düzeylerinin en düşük puanı aldığını görebilmekteyiz. Ailenin gelir düzeyleri arasında “İnanç Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p < 0,05$). “15001 TL veya daha fazla” olanlarda “İnanç Boyutu Ölçek Puanı”, diğer gruplara göre anlamlı derecede düşük görülmektedir. Ailenin gelir düzeyleri arasında “Duygu Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p < 0,05$). 15001 TL veya daha fazla” olanlarda “Duygu Boyutu Ölçek Puanı”, “4250 TL veya daha az”, “4251-5500 TL” ve “5501-7500 TL” olanlara göre anlamlı derecede daha düşük görülmektedir. Ailenin gelir düzeyleri arasında “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p < 0,05$). “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı”, “4250 TL veya daha az” ve “4251-5500 TL” olanlarda diğer gruplara göre anlamlı derecede daha yüksek görülmektedir. Ailenin gelir düzeyleri arasında “Etki Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p < 0,05$). 15001 TL veya daha fazla” olanlarda “Etki Boyutu Ölçek Puanı” diğer gruplara göre anlamlı derecede daha düşük görülmektedir.

Bir diğ er nokta ise katılımcıların üniversite hayatı öncesinde yaşadıkları muhitin dindarlıklarına etkisidir. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bazı çalışmalarda ise hayatının çoğunu köyde veya kasabada geçirenlerin dindarlıklarını şehirde yaşayanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir Bizim çalışmamıza bakıldığında da dindarlık düzeyinin köy- kasaba da daha fazla olduğunu görebilmekteyiz. “İnanç Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “Büyükşehir” olanlarda “İnanç Boyutu Ölçek Puanı” diğ er yerleşim yerlerine göre anlamlı derecede daha düşük görülmektedir. “İbadet Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “Büyükşehir” olanlarda “İbadet Boyutu Ölçek Puanı”, “İl” ve “Köy-Kasaba” olanlara göre anlamlı derecede daha düşük görülmektedir. “İlçe” olanlarda “İbadet Boyutu Ölçek Puanı” “Köy-Kasaba” olanlara göre anlamlı derecede daha düşük görülmektedir. Üniversiteye başlamadan önce yaşanan yerleşim yerleri arasında “Duygu Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “İl”, “İlçe” ve “Büyükşehir” olanlarda “Duygu Boyutu Ölçek Puanı”, “Köy-Kasaba” olanlara göre anlamlı derecede daha düşük görülmektedir. Üniversiteye başlamadan önce yaşanan yerleşim yerleri arasında “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “İl”, “İlçe” ve “Büyükşehir” olanlarda “Bilgi Boyutu Ölçek Puanı”, “Köy-Kasaba” olanlara göre anlamlı derecede daha düşük görülmektedir. Üniversiteye başlamadan önce yaşanan yerleşim yerleri arasında “Etki Boyutu Ölçek Puanı” açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0,05$). “İl”, “İlçe” ve “Büyükşehir” olanlarda “Etki Boyutu Ölçek Puanı”, “Köy-Kasaba” olanlara göre anlamlı derecede daha düşük görülmektedir.

KAYNAKÇA:

- ACAR, A. (2022). “İmam Hatip Okullarına Dair Betimsel Bir Analiz”, *Kilis 7 Aralık İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.9, S.1, ss: 303-326.
- ADIGÜZEL, A. (2014). “Üniversite Gençliğinde Dini Yönelimin Sosyolojik Açıdan İncelenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF ve Dicle Üniversitesi İİBF Karşılaştırmalı Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi.
- AKDOĞAN, A. (2002). *Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Geçişte Dini Hayat*, İSTANBUL: Rağbet Yayıncılık.
- AKTAY, Y. (2013). *Din ve Toplum*, ESKİŞEHİR: Anadolu Üniversitesi Yayıncılık.
- AKYÜZ, İ. (2014). “Türkiye’de Gençlik, Din ve Değerler Konusunda Yapılan Ampirik Araştırmaların Yöntem ve İçerik Analizi”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.XVII, S.30, ss: 2-10.
- AKYÜZ, M. – EROĞLU, Ö. (2015). “Toplumsal Sınıfın Ortalama Gelir Düzeyinin Cinsiyet Farklılığının Sembolik Tüketim Eğilimi Üzerindeki Etkisi; Genç Tüketiciler Üzerine Bir Araştırma”, *Akdeniz İİBF Dergisi*, C.15, S.32, ss: 98-128.
- AKYÜZ, N. (2002). “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Din Anlayışı Ölçeği Üzerine Bir Pilot Araştırma”, *A.Ü.İ.F.D. C. XLII*. ss: 94-99
- ARAS, E. (2014). “Son Dönem Düşünürlerin Gençlik Tasavvuru”, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi.
- ARIKAN, R. (2018). “Anket Yöntemi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.1, ss:97-160.
- ARSLAN, M. (2003). “Popüler Dindarlık Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, S.3, ss:97-116.
- ARSLANTÜRK, Z. – AMMAN, T (2000). *Sosyoloji*. İSTANBUL: Kaknüs Yayınları.
- AYDEMİR, R. (2008). “Dindarlık ve Mutluluk İlişkisi” *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- BARAN, A. (2013). “Genç ve Gençlik: Sosyolojik Bakış”, *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, C.1, S.1, ss:6-25.
- BİLGİN, A. (2014). “Din, Dindar ve Dindarlık: Özeleştiril Bir Değerlendirme”, *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.2, ss: 75-84
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., ÇAKMAK, E. K., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş., & DEMİREL, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, ANKARA: Pegem Akademi
- CERTEL, H. (1999) “Dini Hayatta İbadetin Yeri ve Önemi”, *Dini Araştırmalar Dergisi*, C.2, S.4, ss 209-222.
- ÇAĞBAYIR, Y. (2007). *Ötüken Türkçe Sözlük*, İSTANBUL: Ötüken Yayınları.
- ÇALIŞKAN, F. (2017). “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Dine Bakışı: MÜİF Örneği”, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi.
- ÇAPÇIOĞLU, İ. (2008). “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Yakın Sosyal Çevre ile İlişkilerinde Etkili Bir Faktör Olarak Dindarlık”, *TSA*, C.12, S.3, ss: 50-66.
- ÇAVUŞOĞLU, H., BAYRAM, T. (2017). “Üniversite Öğrencilerinde Dindarlık ile Siyasal Katılma İlişkisi Üzerine Bir İnceleme: Bülent Ecevit Üniversitesi Örneği”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. C.10 S.49, ss: 79-96.
- ÇEKİN, A (2013). “Din ve Eğitiminin Toplumsal Yönü Üzerine Değerlendirmeler” *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C.2, S.2, ss:36-48.
- DEMİR, Z. (2008). *Aile Huzuru*. ANKARA: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- DEMİR, Z. (2019). “Kendini ‘Dindar’ Olarak Tanımlayan Erkeklerin Kadının Çalışmasına Bakışı” *Eskiye*, S.39, ss:323-346.
- DEMİR, Z. (2022). İlahiyat Eğitiminin Dönüştürücü Etkileri: Uluslararası İlahiyat Öğrencileri Örneği, *Journal of Analytic Divinity*, C.6, S.2, Ss: 77-103.
- DENGİN, S.- KOÇ, F. (2016). “Kültürel Endüstri Bağlamında Moda ve Gençlerin Modayı Kullanma Durumları” *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.20, S.1, ss: 203-222.
- DOĞAN, F. (2003). “Türkiye’de Gençliğin Sağlık Sorunları”, *Sosyoloji Dergisi Gençlik Özel Sayısı*, S.10ss: 52-59.

- ERDENER, S (1967). *İnsan ve Eğitim*, ANKARA: Ayyıldız Matbaası.
- ERKOL, M (2015). “Türkiye’de Dini Hayatı Anlamlandırmak: Dindarlık Olgusu ve Dindarlığın Ölçülmesi” *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.17, S.2, ss: 131-161.
- EYÜPOĞLU, O – BATUK, C. (2015). “Özsel ve İşlevsel Din Tanımları Bağlamında Assisili Francis Mistisizmi ve Protestan Ahlakının Mukayesesi”, *On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.38, ss: 95-122.
- EYÜPOĞLU, O. (20079). “ Bilgi ve Sahip Olma Arzusu Arasındaki İlişki Bağlamında Kadın ve Çocuğa Karşı Şiddet Söyleminin İrdelenmesi” *On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.24, ss: 247-273.
- FIRAT, E (1977). “Üniversite Öğrencilerinde Allah İnancı ve Din Duygusu: Din Psikolojisi Açısından Bir Değerlendirme”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), *Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi*, Ankara-1977, s. 81.
- FIRAT, E. (1997). “Üniversite Öğrencilerin Allah İnancı ve Din Duygusu: Din Psikolojisi Açısından Bir Değerlendirme” *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- GLOCK, C. Y. (1989). “Dindarlığın Boyutları Üzerine”, *Din Sosyolojisi*, Yasin Aktay – M. Emin Köktaş (Ed.) İSTANBUL: Vadi Yayınları.
- GÜNAY, Ü – ÇELİK, C. (2006). *Dindarlığın Sosyo- Psikolojisi*, İSTANBUL: Karahan Kitapevi.
- GÜNAY, Ü. (1998). “Max Weber’in Din Sosyolojisindeki Yeri ve Önemi” *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.6, S.5, ss: 1-10.
- GÜNAY, Ü. (1999). *Erzurum ve Çevre Köylerinde Dini Hayat*, İSTANBUL: Erzurum Kitaplığı.)
- GÜNAY, Ü. (2015). “Din Sosyolojisinin Yöntem ve Teknikleri”, *Din Sosyolojisi El Kitabı*, İhsan Çapçioğlu- Niyazi Akyüz (Ed.) ANKARA: Grafiker Yayınları.
- GÜNGÖR, Ö. (2013). “Dini Sosyalleşme: Etki Kaynakları ve Araçların Etkileri” *Turkish Studies*, S.8, ss: 279-297.

- GÜNGÖR, Ö. (2015). “Akran Gruplarının Amerikalı Türk Gençlerinin Dini Sosyalleşmelerine Etkileri (12-15 Yaş)”. *Değerler Eğitimi Dergisi*, C.12, S.30, ss: 213-249.
- GÜNGÖR, Ö. (2018). *Sosyolojik Kur’an Okumaları Atölye Çalışması*, ANKARA: Kitaparası Yayınları.
- GÜRHAN, N. (2010). “Toplumsal Cinsiyet ve Din”, e-*Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, S.IV, ss:58-80.
- HASANKAHYAOĞLU, H. (2008). “Dindarlık Empati İlişkisi” *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- HÖKELEKLİ, H. (2002). *Din ve Değerler Psikolojisi*, ANKARA: Ankara Okulu Yayınları.
- HÖKELEKLİ, H. (2006). “İbadetler ve Ruh Sağlığı, Dini Pratikler ile Psiko-Sosyal Uyum Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme” *Din ve Değerler Psikolojisi*, Hayati Hökelekli (Ed.) İSTANBUL: Dem Yayınları.
- HÖKELEKLİ, H. (2010). “Din, Dindarlık ve Boyutları” *Din Psikolojisi*, Hayati Hökelekli (Ed.) ESKİŞEHİR: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- HÖKELEKLİ, H. (2011). *Din Psikolojisi*, ANKARA: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- HÜLÜR, H – KALENDER, A. (2003). *Sosyo-politik Tutumları ve Din: Konya Araştırması*, KONYA: Çizgi Yayınları
- İNAN, T. (2019). “Üniversite Öğrencilerinin Dindarlık Düzeylerinin Hayatı Anlamlandırmada Etkisi(Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Örneği)” *Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, DİKAB*. Yüksek Lisans Tezi.
- KARA, K. (2018). “Bireysel Dindarlığın Amaç, Araç ve Arayış Boyutlarının Bulunma Sıklığı: Gemerek Örneği”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi.
- KARASHAHİN, H. (2015). “Gençlik ve Din”, *Din Sosyolojisi El Kitabı*, Niyazi Akyüz-İhsan Çapcıoğlu (Ed.) ANKARA: Grafik9er Yayınları.
- KAYA, M. (1998). *Din Eğitiminde İletişim ve Dini Tutum*, SAMSUN: Etüt Yayınları.
- KAYIKLIK, H. (2011). *Din Psikolojisi*, ADANA: Karahan Yayınları.

- KESKİN, M. (2004) “ Din ve Toplum İlişkiler Üzerinde Bir Genelleme” *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, S.2, ss: 7-21
- KHADYLKHAN G. (2016). “Kazakistan’da Üniversite Gençlerinin Dini Yönelimi : , L.N. Gumilyev Ulusal Avrasya Üniversitesi”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*
- KIMTER, N.(2008). “Üniversiteli Gençlerde Dindarlık ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.2, ss:39-60.
- KİMTER, N (2002). “Dini İnanç ve İbadet ve Duanın Umutsuzlukla İlişkisi Üzerine”, *Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi*, Hayati Hökelekli (Ed.) ANKARA: Ankara Okulu Yayınları.
- KOÇ, M. (2010). “Demografik Özellikler İle Dindarlık Arasındaki İlişki: Yetişkinler Üzerine Ampirik Bir Araştırma” *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 19, S.2 ss: 217-248.
- KÖKTAŞ, M.E. (1998). *Türkiye’de Dini Hayat: İzmir Örneği*, İSTANBUL: İşaret Yayınları.
- KÖROĞLU, C. (2012). “Türkiye’de Dini Hayatın İncelenmesi: Bütüncül Bir Yaklaşım”, *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.1, S.2 ss: 82-102
- KÖSE, A. – AYTEN, A. (2017). *Din Psikolojisi*, İSTANBUL: Timaş Yayınları.
- KULA, N. (2001). *Kimlik ve Din: Ergenler Üzerine Bir Araştırma*, İSTANBUL: Ayışığı Kitapları
- KURT, A. (2008). “Sosyolojik Din Tanımları ve Dine Teolojik Bakış Sorunu”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.17, S.2, ss: 73-93.
- KURT, A. (2009). “Dindarlığı Etkileyen Faktörler” *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.18 , ss: 2-1-26.
- MEHMEDOĞLU, A.U. (2006) “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer Yönelimleri ve Dindarlık-Değer İlişkisi (Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.30, ss: 133- 167.
- MEHMEDOĞLU,A. (2004). *Kişilik ve Din*, İSTANBUL: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.

- MİŞ, N. (2018). “ Gençler Arasında Deizm Artıyor mu?” <https://www.setav.org/gencler-arasinda-deizm-artiyor-mu/> (Erişim Tarihi : 03.12.2022).
- MOHAMMADİ, A. (2010). “Üniversite Öğrencilerinin Din Anlayışı (Afganistan – Kabil Üniversitesi Örneği)”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, ss:53-60.
- MUTLU, K. (1989). “Bir Dindarlık Ölçeği (Sosyolojide Yöntem Üzerine Bir Tartışma)”, *İslami Araştırmalar Dergisi*, S.3 ss: 194-199.
- NALBANT, H. (2010). “Üniversite Öğrencilerinde Dindarlık İle Başarı Algısı Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma (MAKÜ Örneği)” *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi
- ODABAŞI, F. (2016). *Gençlerde Din ve Sivil İtaatsizlik*, İSTANBUL: Rağbet Yayınları.
- OKUMUŞ, E. (2006). “Gösterici Dindarlık”, *Dinbilimleri Akademi Araştırma Dergisi*, S.2, ss:17-35.
- ONAY, A. (2004). *Dindarlık, Etkileşim ve Değişim Üniversite Öğrencileri Örnekleme*, İSTANBUL: Dem Yayınları.
- ÖZALP, A. (2017). *Sosyal Psikoloji*, ANKARA: Gece Kitaplığı
- ÖZYURT, S. – DOĞAN, M. (2002). *Gençlik Problemleri Açısından Üniversite Gençliği*, İSTANBUL: Değişim Yayınları.
- PEKER, H. (2013). *Din Psikolojisi*, İSTANBUL: Çamlıca Yayınları
- POYRAZ, T. – ZORLU, A.- ŞAHİN, B. – ARIKAN, G. (2003). “Üniversite Gençliğinin Güncel Sorunlara Bakışı: Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğrencileri Örneği”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C.20, S.1, ss: 1-32.
- SELÇUK, M. (1991). *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, ANKARA: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
- SEZGİN, K. (2016). “Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık ve Dindarlık Düzeylerinin İncelenmesi (Dicle Üniversitesi Örneği)”. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- SUBAŞI, S. (2011). “ Gençler deist mi oluyor, yoksa dindar mı? Yoksa sadece kafaları mı karışık?” <https://www.lacivertdergi.com/dosya/2021/05/24/gencler-deist-mi-oluyor-dindar-mi-yoksa-sadece-kafalari-mi-karisik> (Erişim Tarihi: 03.12.2022).

- ŞAHİN, B. (2011). “Deizmin Serüveni ve Günümüzdeki Sosyo- Kültürel Görünümü”
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- ŞAKAR, F. (2019). “Malatya’da Yaşayan Kadın Çalışanların İş- Aile Yaşam Çatışmasının Dindarlıkla İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma” *İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.*
- TANRIVERDİ, H. (2018). “Din Kültür İlişkisi Üzerinde Bir Değerlendirme”, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, S.8, ss: 595-601.*
- TAŞ, K. (2003). “Dinin sosyolojik Tanımı Üzerine Bir Değerlendirme”, *Dini Araştırmalar Dergisi , C. VI., S: 16.*
- TAŞ, K. (2012) “Sosyolojik Din Tanımları” *Din Sosyolojisi El Kitabı, İhsan Çapçioğlu – Niyazi Akyüz (Ed.) ANKARA: Grafiker Yayınları.*
- Turan, Y. - İyibilgin, O. (2018). “Üniversite Öğrencilerinin Dindarlık Düzeyleri ve Kur’an’a Yönelik Tutumları Üzerine Ampirik Bir Araştırma (Ordu Üniversitesi Örneği)”, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, C.8 S.2. ss: 409-420.*
- USTA, N. (2015). “Ekonomi ve Din”, *Din Sosyolojisi El Kitabı, Niyazi Akyüz- İhsan Çapçioğlu (Ed.). ANKARA: Grafiker Yayınları.*
- UYŞAL, V. (1994). “İslami Dindarlık Ölçeği Üzerine Bir Pilot Çalışma”, *İslami Araştırmalar, C.7, S.3-4, ss: 263-271.*
- UYŞAL, V. (1994). *Psiko- Sosyal Açından Oruç, ANKARA: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.*
- UYŞAL, V. (1995). “İslami Dindarlık Ölçeği Üzerine Bir Pilot Çalışma”, *İslami Araştırmalar, S.8, ss:263-271.*
- ÜZÜMCÜ, H. (2005). “ Üniversite Öğrencilerinde Dini İnançın Toplumsal Güvenlik ve Olaylara Olan İlişkisinin İncelenmesi (Cumhuriyet Üniversitesi Örneği)”
Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- ÜZÜMCÜ, H. (2015). “ Üniversite Öğrencilerinde Dinin İnançın Toplumsal Güvenlik ve Olaylara Olan İlişkisinin İncelenmesi(Cumhuriyet Üniversitesi Örneği)” *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.*

- YAPICI A. – ZENGİN, Z. (2003). “ İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer Tercih Sıralamaları Üzerine Psikolojik Bir Araştırma: Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği” *Değerler Eğitimi Dergisi*, S:4, ss: 173-206
- YAPICI, A (2018). “Küreselleşen Dünyada Gençlik ve Gençlerde Dini Hayat” , *Peygamberimiz ve Gençlik*. ss:83-100.
- YAPICI, A. (2006). “Yeni Bir Dindarlık Ölçeği ve Üniversiteli Gençlerin Dinin Etkisini Hissetme Düzeyi: Çukurova Üniversitesi Örneği”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.6, ss:65-115.
- YAPICI, A. (2012). “Türk Toplumunda Cinsiyete Göre Dindarlık Farklılaşması: Bir Meta-Analiz Denemesi” *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 17, ss: 1-34
- YAVUZ, A. (2009). “18-25 Yaş Üniversite Gençliğinde Dini İnanç ve Umutsuzluk İlişkisi (Sakarya Üniversitesi Örneği)”, *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi
- YILDIRIM, E. (2019). “Üniversite Öğrencilerinde Dindarlık ve Modernleşme Algısı: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği” *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi.
- YILDIZ, M. (2006). *Ölüm Kaygısı ve Dindarlık*, İZMİR: İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları.
- YILMAZ, H. (2002). “Türk Müslümanlığı, Dindarlık ve Modernlik”, *İslamiyat Dergisi*, S.5, ss: 57-66.
- YÜRÜRDURMAZ, T. (2019). “Üniversite Gençliğinin Dini Hayatının Sosyolojik Olarak İncelenmesi: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Örneği”, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi.
- YAPICI, A. (2016). “Cinsiyete Göre Farklılaşan Dindarlıklar ve Kadınlarda Dinsel Yaşamın Farklı Görüntüleri”, *Dini Araştırmalar Dergisi (Kadın Özel Sayı)*, ss: 131-161.

EKLER

EK-1: Etik Kurul Proje Onay Belgesi

EK-2: Dindarlık Ölçeği

Cinsiyet

Kadın Erkek

Yaş :

18 Yaş ve Altı

19 – 24

25 Yaş ve Üzeri

Ailenize Giren Gelir Miktarı:

4,250'den az

4251 – 5500

5501 – 7500

7501 – 10000

10001-15000

15001 ve üzeri

Eğitim Gördüğü Fakülte:

İnsan ve Toplum Bilimleri

Mühendislik ve Doğa Bilimleri

İslami İlimler Fakültesi

Eğitim Gördüğü Sınıf:

Hazırlık

1.Sınıf

2. Sınıf

3. Sınıf

4. sınıf

Bitirdiğiniz Lise:

Anadolu veya Fen Lisesi

Meslek Lisesi

İmam Hatip Lisesi

Diğer

Üniversiteye Başlamadan Önce Yaşadığınız Yerleşim Yeri:

Büyükşehir

İl

İlçe

Köy - Kasaba

	Kesinlikle atılmıyorum	Katılmıyorum	Karasızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum.
Allah'ın varlığına inanırım.					
Allah'ın yapıp ettiklerimizi gördüğüne inanırım					
Meleklerin varlığına inanırım					
Allah'ın kullarına onları uyaran peygamberler gönderdiğine inanırım					
Hız Peygamberin son peygamber olduğuna inanırım.					
Kur'an'ın her kelimesinin Allah'a ait olduğuna inanırım.					
Dünyada yaptıklarımızın sonucunu göreceğimiz ölümden sonraki bir hayatın varlığına inanırım.					
Her insan için belirlenmiş bir kader olduğuna inanırım					
İslam'ın Allah'ın insanlara gönderdiği son din olduğuna inanırım					
Dua ettiğimde Allah'ın beni duyduğunu hissedirim					
İbadet ettiğimde huzur duyarım					
Dindarlığın davranışlara yansımadağını gördüğümde / fark ettiğimde üzülürüm					
Allah'ın daima benimle olduğunu hissedirim					
Allah rızası için ihtiyacı olan insanlara yardım etmekten mutlu olurum					
Hergün beş vakit namaz kılmaya çalışırım.					
Ramazan ayında oruç tutarım.					
İmkanım olduğunda her yıl malımın zekatını veririm					
İmkan oluştuğunda Umre veya Hac ibadetimi yapmak isterim.					
İmkanım olduğunda kurban ibadetimi yerine getirmek isterim.					
Her gün dua ederim.					
Dinim hakkında bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum.					
Kuran'ın Türkçe tercümesini okurum					
Hız Muhammed'in hayatını öğrenmeye çalışırım.					
Dinimi öğrenmek için kitap okurum.					
Dinimi öğrenmek için güvendiğim bilgili kişilere başvururum.					
Dini bilgi edinmek için sosyal medya kanallarından yararlanırım.					
Dini sohbetlere katılırım.					
Günlün hayatımda helal ve haramlara dikkat ederim.					
Kariyer ve refahım için dinimin emir ve yasaklarından taviz vermem.					
Dini inançlarıma uygun olmayan ortamlarda bulunmamaya gayret ederim.					
Günah olduğumu düşündüğüm için yalan söylemem.					
Günah olduğumu düşündüğüm için kişinin yüzüne söyleyemeyeceğim şeyi arkasından da söylemem.					
İçgüdülerimi (Öfke, cinsellik vb) kontrol altına almamda inançlarım çok etkilidir.					
Her yaptığım işin hesabını vereceğim bir günün geleceğini düşünerek hareket ederim.					